

BOOMVERHALEN

EEN KLEINE GESCHIEDENIS VAN ALMERE

BOOMVERHALEN

EEN KLEINE GESCHIEDENIS VAN ALMERE

Genootschap Het Levende Huis

Deze uitgave is mogelijk gemaakt door

Gemeente Almere

Gemeente Almere

PRINS BERNHARD
CULTUURFONDS

Prins Bernhard Cultuurfonds

STAD & NATUUR ALMERE
werkt aan
een groene en
gezonde stad

Stad & Natuur Almere

Boogaart Almere

Growing Green Cities

Growing Green Cities

Staatsbosbeheer Almere

FLORIADE PARADE

Floriade Parade

Inhoud

6	Inleiding	43	Opalboom	73	Kwintet
8	Beginboom	44	Koeienweide	74	Kathedraal
9	<i>De geschiedenis van Fz77</i>	46	Romeins Amfitheater	75	To Mati
11	<i>Conflict over de snelweg</i>	47	Noten	76	Omgekeerdeik
12	<i>Weerwater</i>	48	Kindergemeenteraad	77	Henk Smeeman Boom
15	<i>In de luwte</i>	48	Bomenstichting	78	Hans Warrink Boom I en II
17	Eerste aanplant	49	Kastanje Spitsbergen	79	Kastanjehof
18	Beatrixlinde	49	Bosrandboom	80	Bomenstad
21	Successor	50	Gemeenteboom	81	<i>Beuys, Bolhuis en Warrink</i>
22	Berk van het Bivak	51	Etagelinde	83	Ben te Raa Boom
23	Poortwachter	52	Henk en Herman Bomen	84	Bos der Onverzettelijken
24	Eerste stadsgroen	53	Bert Gijsberts Boom	85	Anne Frank Boom
25	Drie Generaties Boom	54	Heleen Visserboom	86	Herplant
26	Levend Huis Almere Haven	55	Knotwilgen	87	Mandelaboom
28	Booteiken	56	Adriaan van der Zwan Boom	87	Kroningsboom
29	Mijmereik	58	Zevenkommavijfmiljoensteboom	88	Lease Plan Bos
30	Bliksemboom	59	Achtenveertigmiljoensteboom	89	De vier rode beuken bij de sluis
31	Voorheen Dikste Populier	60	Luierpark	90	Tiny Forest
32	Urban Climate Arboreta	61	IVN-Bomentuin	91	Herman Navis Eikenlaan
33	Arboreta	62	Milieuraad Boom	92	Zaadgaardeiken
34	Steentijdhuis	63	Afscheid	93	Kroningsboom Almere Haven
35	Plinius de Oudere Boom	64	Oostvaardersdiepwilg	94	Weglandschap
36	Boomstobben	65	<i>Met de wind</i>	96	Herbert Koster Bomen
36	Appelhoutenmannen	67	Schoolbomen	98	Linden uit Buitenveldert
37	Eos	67	Bouwmeesterlinde	99	Klein Duimpje
37	Dijkwandeling	68	Regenboogbuurt	101	Allerdiksteboom
38	Kees Hund Labyrint	70	Septet		
39	Bankboom	71	Ribbeling	102	Inhoud alfabetisch
40	Ed en Edje	72	Vijftienstammenlinde	103	Foto's
41	Rekwisiet	72	Frank Nederhoed Boom	103	Colofon
42	Dagbladvanalmereboom	73	Houten Ekster		

Inleiding

Genootschap Het Levende Huis ontleent haar naam aan het 'Levend Huis' dat in 1992 is aangeplant aan de rand van Almere Haven, bij het Eksternest. Het is een kunstwerk van Anne Mieke Backer. De buxusstruiken waarvan het is gemaakt, verbeelden de plattegrond van een woning in Almere Haven.

Het Levend Huis heeft een voorganger, 'Monument voor een woningwetwoning' (1981), ook van Anne Mieke Backer. Het staat op een eiland in de Leeghwaterplas in Almere Stad.

De eerste jaren wordt van overheidswege gesnoeid maar als dit ophoudt, raakt het monument in verval. Voor meer informatie over beide kunstwerken: zie onder 'Levend Huis' in deze uitgave.

Genootschap Het Levende Huis is opgericht door mensen met hart voor groen, cultuur en Almere. De activiteiten zijn het snoeien en het onderhoud van het Levend Huis en het uitbrengen van de boekenserie 'Boomverhalen, een kleine geschiedenis van Almere'.

In het voorjaar van 2022 is de vierde editie, deze uitgave, tot stand gekomen, volledig geactualiseerd en uitgebreider dan ooit. Het verschijnt op 11 mei 2022, een bijzondere dag, de officiële voltooiing van een nieuwe editie van het Levend Huis.

Een nieuwe versie van het kunstwerk werd onvermijdelijk nadat de buxusmot er bezit van had genomen. De struiken waren niet meer te redden, ondanks herhaalde pogingen de mot te verdrijven met een harde waterstraal.

Gelukkig is er steun voor herbouw. [1] Niet in de laatste plaats omdat woningbouw cultuurbepalend is voor het begin van Almere. Duizenden woningzoekenden uit Amsterdam en het Gooi worden in de jaren zeventig van de vorige eeuw, het is volop woningnood in Nederland, uit hun miserabele woonomstandigheden verlost dankzij een woning in Almere, zoals het type 'BCB' in de wijken Korn- en Oldewierde in Almere Haven. Hierop is de plattegrond van het Levend Huis gebaseerd.

Het Levend Huis belichaamt de reden van Almere. Een andere boom, de Beginboom, staat voor het begin van de stad.

Dat gaat terug tot het jaar 1972. Dan wordt de aanplant van het eerste bos van Almere in de nog lege polder in de tijd naar voren gehaald. Enkele landbouwkavels worden opgegeven om de eerste bomen te planten. Ze moeten het landschap een derde dimensie geven en later zullen ze de eerste inwoners van Almere beschermen tegen de polderwind.

Er staan dan al enkele, door mensen geplante bomen op De Blocq van Kuffeler, maar de bomen van 1972 zijn onderdeel van de stad Almere. Ze worden met een zekere feestelijkheid geplant op 17 april van dat jaar. De gebeurtenis raakt in vergetelheid maar bij archiefonderzoek voor de eerste editie van Boomverhalen duiken foto's en berichten op van de aanplant. De locatie blijkt 'Fz77' te zijn, nu een eiland in het Weerwater en in 2022 onderdeel van de Almeerse editie van de Floriade. Daar staat, in het Oerbos, de 'Beginboom'.

Wat op grote schaal gebeurt, gebeurt ook in de tuin bij de woning. Vier jaar na de Beginboom betrekken kwartiermakers hun tijdelijke woningen, het 'Bivak'. De eerste handeling van een van hen, rijkspolitieaanman Wim Leeman, is het planten van een berk bij zijn woning. De boom staat nu bekend onder de naam 'Berk van het Bivak'.

De meeste inwoners, die na hem komen, planten ook bomen in hun tuin. In aantal gemeten meestal te veel want de kleine bomen worden snel groot. Maar het genot van het eigen groen is groot.

Het is echter vooral de rijksoverheid die enorme aantallen bomen plant in Almere en Zuidelijk Flevoland. Twee bomen markeren de omvang van de operatie. De 'Achtenveertigmiljoensteboom' door prinses Margriet geplant in 1977 en de 'Zevenkommavijfmiljoensteboom', in 1987 geplant door toenmalig burgemeester Cees de Cloe.

Bij de verschijning van de eerste editie 'Boomverhalen' speelde in Almere de discussie of deze gemeente net als andere gemeenten boombescherming, zoals bijvoorbeeld door een kapvergunning, zou moeten organiseren. Dat is het niet geworden maar een toenmalige wethouder, Henk Smeeman, verwees naar de lijst met bijzondere bomen in Boomverhalen met de opmerking 'die moeten we beschermen'.

Dat traject heeft een lange weg moeten afleggen, maar uiteindelijk is de mogelijkheid om bomen in Almere een monumentale status te geven, en dus te beschermen, mogelijk geworden in het Bomenkader 2017, hoewel de praktijk daarvan anno 2022 nog moet worden uitgewerkt.

Beschermen is noodzakelijk. Er zijn bijzondere bomen verdwenen die niet hadden hoeven te verdwijnen. De oorzaken zijn vooral onwetendheid en desinteresse. Om deze redenen is het met de net genoemde boom van prinses Margriet niet goed gegaan. Daarentegen is 'Klein Duimpje' een mooi voorbeeld van volhoudende burgerzin en hoe het uiteindelijk, in zekere zin, toch nog is goedgekomen met een verdwenen boom.

Er is alle reden om bijzondere bomen te koesteren. Al sinds mensenheugenis planten mensen bomen met een reden. Bij officiële en andere gebeurtenissen maar ook vanwege vreugde of verdriet. Omdat de boom het verhaal meedraagt naar volgende generaties.

Genootschap Het Levende Huis,
woensdag 11 mei 2022

[1] De nieuwbouw van het Levend Huis is op initiatief van het genootschap tot stand gekomen in overleg met Anne Mieke Backer, met financiële steun van de gemeente Almere en uitgevoerd door groenbedrijf Boogaart.

Weerwatereiland, 16 april 1972.

Beginboom

Stad, Weerwatereiland

17 april 1972

Zomereik

Quercus robur

52.35758, 5.2329

Het begin van Almere

Op 17 april 1972 worden de eerste bomen van het stedelijk gebied van Almere geplant. [1]

Er was weinig ceremonieel bij deze gebeurtenis en dat we het nog weten is onder andere te danken aan twee oude foto's. In de bijschriften wordt de datum genoemd en als plantlocatie wordt kavel 'Fz77' vermeld. Eén van

de aanwezigen, Hans Laumanns, herinnert zich dat het inderdaad om de eerste bomen ging.

Een andere aanwezige, Harrie de Heij, vermoedt dat de plantlocatie waarschijnlijk ten noorden van de Muiderweg lag. In 1972 liep de Muiderweg door tot aan de Kraanvogelweg en liep dus over het huidige Weerwatereiland. Laumanns en De Heij waren werkzaam bij het 'Projektbureau Almere'. [2]

Ook in 'Maandberichten Zuiderzeewerken nr. 53, 2e kwartaal 1972' wordt door middel van een foto melding gemaakt van het planten van de eerste boom. En dan is er nog het Lelystadsblad van donderdag 27 april 1972, waarin een verslag staat van een onbekende journalist. Hij of zij heeft een bezoek gebracht aan de locatie waar de eerste bomen van Almere zijn geplant. De bezoeker

moet een pad, een 'route vol stenen en gaten' volgen en een bord 'verboden toegang' passeren om bij de locatie te komen.

'De eerste bomen zijn het begin van een 40 hectare groot bos dat de Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders in 1972 wil aanplanten', zo legt hij in de krant uit. De journalist gaat verder 'In 1973 zal nog eens 150 hectare volgen. Het gaat om de eerste recreatievoorziening van de toekomstige stad Almere, waarvan de eerste inwoners in 1975 zullen komen. De bomen zijn geplant in de 'inter-nucleaire ruimte, dat is een stedenbouwkundige term voor de ruimte tussen de toekomstige woonkernen want Almere wordt een 'polynucleaire' stad, een veelkernige stad.' De journalist constateert bij zijn bezoek over het gebied zelf 'dat de streek nu nog alle kenmerken vertoont van een gebied dat zichzelf niet is'.

Almere

De naam Almere is net bekend geworden en ook dat de naam Almere staat voor een oude binnenzee, die is voorafgegaan aan de Zuiderzee. De journalist: 'Het is het oude Almere niet meer en het nieuwe Almere nog niet; het is slechts een overgangsverschijnsel tussen Almere-meer en Almere-stad.'

In de wetenschap dat het gebied over drie jaar een stuk aantrekkelijker zal zijn keert de scribent terug, 'naar de veilige, groene dijk in de verte'.

Er is een kans dat de bomen op de foto's van de eerste aanplant verdwenen zijn, want bij de aanleg van het Weerwater is een deel van kavel Fz77 in het Weerwater verdwenen.

Maar dat op het Weerwater-eiland de oudste bomen van Almere staan is een feit. De 'Beginboom' is toen ook aangeplant; waarschijnlijk met een boomplantmachine, want hij staat in een strakke rij bomen.

[1] De oudste bomen van Almere staan op de Blocq van Kuffeler. Zie onder 'Eerste aanplant'.

[2] Het 'Projektburo Almere' is in 1972 als onderdeel van de Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders opgericht. Taak: het ontwerp van Almere.

De geschiedenis van Fz77

'Kavel Fz77' is polderjargon voor een lapje land, met een overigens opmerkelijke geschiedenis.

Fz77 is gewonnen op de voormalige Zuiderzee en kwam in 1968, net als de rest van Zuidelijk Flevoland, droog te vallen.

Anno nu is de kavel onderdeel van Almere Stad. Het is het zogeheten Weerwater-eiland en huisvest in 2022 een deel van de Floriade. Op het eiland is ook het 'Oerbos' te vinden en de in 1972 geplante Beginboom.

Ooit waren er andere plannen.

Maar voordat men aan de uitvoering daarvan kon beginnen moest de, na het droogvallen, nog slappe en drassige bodem natuurlijk eerst begaanbaar worden voor mens en machine, en de 'voorlandbouw' moest plaatsvinden.

Voorlandbouw wil zeggen dat de nog zuurstofloze bodem door plantengroei lucht gaat krijgen en een begin van organisch leven ontstaat. Dat is een proces van enkele jaren maar daarna kan de grond worden gebruikt

Het Weerwater op 27 april 2015

voor landbouw, stadsontwikkeling of natuurbouw. Fz77 markeert daarin een verandering.

De ontginning van Zuidelijk Flevoland is in 1969 begonnen. Er wordt gewerkt van het oosten naar het westen. De richting oost-west is logisch: de lager liggende bodem in het westen van het droogvallende Flevoland blijft langer nat.

In 1971 wordt Fz77 bereikt en de kavel wordt in het najaar ingezaaid met koolzaad. In het daaropvolgende seizoen staan de westelijker gelegen kavels Fz76 tot en met Fz70 op het programma.

Zo ver komt het niet. Zelfs de eerste oogst van Fz77, die had moeten plaatsvinden in de herfst van 1972, wordt niet binnengehaald.

Op maandag 17 april 1972 komen enkele mensen bijeen op kavel Fz77, tussen het opkomende koolzaad, om de eerste bomen van Almere te planten. Ze zijn betrokken bij de ontwikkeling van Almere. De bedoeling van de vroegtijdige aanplant is de eerste inwoners van Almere, die in 1976 zullen komen, enige beschutting en iets van oriëntatie in het goeddeels lege landschap te geven.

De aanplant markeert niet alleen de aanleg van het eerste bos maar ook het begin van Almere.

In het plantseizoen 1972/1973 volgt de aanvullende machinale aanplant van bomen op kavel Fz77 en de andere kavels van het Beginbos.

Conflict over de snelweg

Begin jaren zestig van de vorige eeuw wordt een lijn getrokken op de rand van kavel Fz77: het tracé van de A6.

De A6 werd toen min of meer als een rechte lijn van de Hollandse Brug naar Lelystad geprojecteerd. [1] Voorjaar 1968 is het eerste deel van de Hollandse Brug gereed. Zuiderzeewerken (een onderdeel van het toenmalige ministerie van Verkeer en Waterstaat) richt zich dan op de aanleg van de weg op het nieuwe land. Het in 1972 ingestelde 'Projektburo Almere' (Onderdeel van de Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders, een ander onderdeel van het toenmalige ministerie van Verkeer en Waterstaat) is ver gevorderd met het ontwerp van de nieuwe stad.

En dan ontstaat een conflict over het tracé. De ontwerpers hebben de huidige Hogering en Buitenring in gedachte als route voor de doorgaande snelweg. De locatie van de huidige A6 is dan onderdeel van het 'centraal middengebied'. [2]

Aan dit middengebied grenzen Almere Stad, Almere Haven en het 'oostelijke kerncomplex'. Het gebied komt ruwweg overeen met het huidige Weerwater, het Almeerderhout, Overgooi en Stichtsekant en bevat de functies recreatie, natuur en bos en aan de randen landbouw.

Het verschuiven van de A6 naar de rand van de stad lukt echter niet meer. Dat is door het werk achterhaald. De jarenlange interdepartementale ruzie en het getreuzel leiden uiteindelijk wel tot de verlegging van een deel van het tracé waardoor de badkuip in de A6 ontstaat. Automobilisten die nu over de A6 richting Lelystad rijden, kunnen zich voor of voorbij de geluidswallen, door naar links en rechts te kijken, nog iets inbeelden van de weidse opzet van het centrale middengebied. Maar feit

Zo zag men in 1961 de A6. In Almere is het tracé veranderd.

is dat de A6 nu een scheiding is geworden in het ooit open gedachte landschap.

Restanten

Op kavel Fz77 waren de voorbereidingen voor de aanleg van de A6 al begonnen en dat is nog steeds te zien op het Weerwatereiland en in de directe omgeving.

De gracht die de Jorens Ivenslaan en de Jean Desmetpoort in Filmwijk Zuid en het Archerpad bij de Zuidoever kruist, is een restant van de voormalige afwateringsloot 'T-I-3'. Het strandje bij het Lumièrepad is een restant van het zandcunet van de A6. Ook de waterscheiding ten zuiden van het Weerwaterschiereiland en een sloot in het Beginbos danken hun bestaan aan het oude A6-tracé. Het bos wordt door het nieuwe tracé van de A6 afgesplitst van de kavels Fz77 en Fz76. Deze laatste kavel is de locatie van Atlantisstrand en Fantasiestrand.

Het 'conflict' heeft nog behoorlijke naweeën. In 'Bedaacht en gebouwd, 25 jaar Almere Stad' laat auteur Brans Stassen ons weten hoe de onenigheid zich bleef voortslepen maar dit keer over de inrichting van de weg. [3]

Ter plekke is het opzichter Sake Banga die te maken krijgt met de gewijzigde inzichten. [4]

Hij ergert zich groen en geel aan de volslagen desinteresse en lompheid waarmee wordt omgegaan met het pas geplante groen en de aangelegde fiets- en wandelpaden. Om nog maar te zwijgen van de verspilling van kostbare onderhoudsuren in het kwetsbare groen.

Weekrapport

In september 1981 noteert hij in een weekrapport '... met zoveel uitvoeringen door verschillende instanties en aannemers is het een onmogelijke zaak om het fietspad door de bosstrook Muiderweg van schade te vrijwaren. Een bulldozer en een rupstractor lachen om onze paaltjes'.

Behalve paaltjes en een fietspad zijn ook bomen vogelvrij. Februari 1982: 'Het inplanten van de strook Rijksweg 6 verloopt voorspoedig. Dat Zuiderzeewerken nu nog een ingreep moet verrichten is moeilijk te verteren'. Banga is gedwongen de bij deze ingreep verdwenen bomen te vervangen.

En dan is er het water. Banga constateert dat 'uit de Rijksweg veel water wordt geperst'. In maart schrijft hij: 'Moeizaam vordert de beplantingsstrook Rijksweg. In het begin van de week liepen de plantgaten vol water en ervan uitgaande dat ook een notenboom dat niet prettig vindt, hebben wij ons hier voorlopig teruggetrokken maar wel nadat wij voor een geïmproviseerde afwatering hadden gezorgd. Dit stagneerde ingevolge het in aanbouw zijnde viaduct in de Havendreef'.

[1] Een structuurplan voor de Zuidelijke IJsselmeerpolders, 1961.

[2] De Buitenruimte van Almere, 1976. Eindredactie A.G. Hosper en J.A. Wezenaar. Bijdragen van onder andere J.C. Bruggekamp, M. Loenen en B. Fokkens. Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders, 1976

[3] Brans Stassen: 'Bedacht en gebouwd, 25 jaar Almere Stad', gemeente Almere, 2001

[4] De citaten zijn afkomstig uit de weekrapporten van Banga.

Alle Hosper, 'Haven & Stad', 1975. Een vroege schets van het Weerwater en omgeving. Onder de rode lijn (een lokale weg, niet de A6) Almere Haven, Gooimeerdijk en Gooimeer.

Weerwater

In het boek 'Peetvaders van Almere' staat deze uitspraak van Teun Koolhaas: "Ik had nog veel meer water gewild."

Hij refereert aan het binnendijkse water van Almere. We lezen: "Het Weerwater is door mij voorgesteld en door Hosper in de maten gezet ondanks tegenstand van de RIJP-directie. Zo ook de Noorderplassen, uitgewerkt door Bruggenkamp." [1]

Koolhaas heeft bij het 'Projektburo Almere' leiding gegeven aan het stedenbouwkundige ontwerp van Almere. Hij is op 1 februari 1972 in dienst getreden. Datzelfde jaar maakt hij schetsen van het toekomstige Almere. Het zijn verbluffende beelden.

Op de hoofdvaarten na is Almere dan nog plat en leeg, maar Koolhaas schetst een driedimensionaal waterrijk stadslandschap. Het lijkt inhoudelijk alleszins op de plankaart van het Structuurplan Almere uit 1984.

Het Weerwater in 2012.

Zo zijn het Weerwater en de Noorderplassen te zien in Koolhaas' tekening. Wat afwijkt in zijn toekomstbeeld is het tracé van de A6.

Ondanks de kritische opmerking van Koolhaas richting zijn directie, lijkt het terugbrengen van water in de drooggemalen polder geaccepteerd te worden. De verschillende in de polder uitgegraven zandwinputten, terwijl Zuidelijk Flevoland nog onder water stond, mogen blijven bestaan en krijgen een natuur- of recreatieve functie. Met het weer terugbrengen van water hebben de stedenbouwkundigen en landschapsarchitecten een krachtig middel om de beleving van de ruimte diepte te geven.

En er is een tweede functie, iets nieuws: de gegraven plassen en hun omgeving krijgen een recreatieve bestemming. Dat is in het Nederland van toen ongewoon. Er wordt in het land veel zand gewonnen maar over het gebruik van de ontstane plassen begint men pas na te denken na beëindiging van het werk. [2]

Zand

En dan is er natuurlijk de behoefte aan zand voor infrastructuur en woonwijken.

Het zand komt uit de randmeren maar de winning daarvan leidt tot een hoop juridisch gesteggel. Zo zijn voor de zandwinning in het Gooimeer voor Almere Haven in 1972 en 1973 vergunningen aangevraagd, met verschillende bezwaarschriften tot gevolg, waaronder die van een ministerie. De Dienst Zuiderzeewerken en de Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders besluiten binnendijs zand te gaan winnen, dat is tenslotte 'eigen' terrein. Dat gebeurt voor het eerst bij de bruggen en wegdelen over de Lage en de Hoge Vaart die in 1973 worden aanbesteed. Zuiderzeewerken besluit de 'Muiderzandexploitatie' (zandwinning in het IJmeer) te beëindigen en vlakbij op kavel Bz14 zand te gaan winnen.

Dat scheelt ook in het moeizame transport van zand in bakken en 'de zandwinput die zal ontstaan, kan worden benut bij de stedelijke inrichting van dit gebied' staat in de begeleidende stukken.

Landschapsarchitect Jan Wouter Bruggenkamp, hij is bij de Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders in dienst getreden op 1 april 1973, wordt op een middag in juni 1973 benaderd door een collega die een tekening voorlegt van een zandwinput op kavel Bz14.

Op 11 april 2018 plantte groep 4 van Basisschool De Klaverweide de eerste bomen van de Floriade 2022.

Bruggenkamp gaat met de tekening aan de slag en schetst in drie kwartier de Leeghwaterplas, met eilanden en een oever die meer spanning en perspectief opleveren voor de toeschouwer. Het ontwerp wordt nog dezelfde dag geaccepteerd. De Noorderplassen zijn ook ontworpen door Bruggenkamp, uitgezonderd het later door de gemeente Almere toegevoegde deel. Deze plassen zijn tot stand gekomen in de jaren 1976 tot 1996. Het Weerwater duikt voor het eerst op in plannen uit 1976 onder de namen 'zeilplas' en 'centrale plas'. Andere namen zijn 'Stadswater' en 'Allermeer'. Maar het is uiteindelijk de Almeerse scribent Willem Duif die de naam 'Weerwater' bedenkt.

De plas is ontworpen door landschapsarchitect Alle Hosper.

Met de realisatie van het Weerwater wordt een begin gemaakt in 1978 door de contouren van de plas vast te stellen. In het jaar daarop wordt begonnen met het graven en weer een jaar later is het graafwerk zo ver gevorderd dat begonnen wordt met de uitwerking van de oevers. Dat jaar wordt het ontwerp gepubliceerd: 'De centrale plas in Almere'. Daarin staat: "Aan het ontwerp

ligt de wens ten grondslag op deze bijzondere plek een kloek waterelement te maken: duidelijk qua hoofdopzet, gevarieerd in detail." [3]

De plas krijgt de taak om voor een contrastrijke overgang te zorgen van stad naar landschap en een kloek verbond met dat landschap te smeden. De noordelijke oever (stadscentrum) en noordwestelijke oever (boulevard) zijn streng van opzet, de overige oevers krijgen een natuurlijk karakter. Het stadscentrum krijgt zichtlijnen, variërend van achthonderd tot tweeduizend meter. Langs de oevers recreatie en op stille, geïsoleerde plekken natuur.

[1] Interview met Teun Koolhaas in J. Berg, B. Stassen en L. Padt: 'Peetvaders van Almere, Interviews met bestuurders en ontwerpers', 2001.

[2] H.B. van Essen: 'De Noorderplassen, aspecten van de afwerking en inrichting van een zandwinplas in Almere'. Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders, 1988.

[3] A.G. Hosper en W. Kleinsman: 'De centrale plas in Almere'. Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders, 1980.

In de luwte

Als in 1979 wordt begonnen met het uitgraven van het Weerwater verandert Fz77 na een aantal jaren in een eiland. Het gebied komt in de luwte en draagt zelfs even de naam 'Vogeleiland'.

Het wordt eigendom van de gemeente Almere. De stad groeit in een rap tempo en daar gaat alle aandacht naar uit. Het eiland wordt niemandsland. Dat is een aantrekkelijke optie voor Almeerder Rob Kist. Tussen 1989 en maart 2010 houdt hij op het eiland een kudde runderen, galloways, samen met zijn vader. Zijn liefde voor de galloways is ontstaan in het Amstelpark (ooit Floriadeterrein) waar hij als parkwachter een paar galloways hield. Deze dieren zijn nog even geweid bij het Ekster-nest maar daarna zijn ze naar het eiland in het Weerwater gegaan. Kist is als ecooloog autodidact en hij heeft duidelijke ideeën. Hij wil de invloed van de runderen op

de ecologie volgen en hoopt op bosverjonging, meer variatie in de begroeiing en een gevarieerder fauna.

Na vier jaar blijkt de invloed van de grazers minder groot dan verwacht. De galloways kunnen niet opeten tegen de voedselrijkdom van het dichtbegroeide eiland. Het aantal runderen is daarop uitgebreid waarna wel veranderingen optreden.

De galloways worden uit principiële overwegingen in de winter bijgevoerd. Maar soms lijkt het ergens anders toch lekkerder. Tijdens een winter, met een bevroren Weerwater, trekken de dieren over het ijs en dreigen de A6 te blokkeren. Met een emmertje biks heeft vader Kist ze weer over het ijs teruggeleid. Vanaf dat moment moeten de galloways in de winter bij vorst worden ingeschaard.

Tijdens het begrazingsexperiment wordt het eiland bezocht door zo'n vijftiengduizend schoolkinderen.

Educatie is een andere doelstelling van de aanwezigheid van de galloways.

De tochten naar het eiland worden georganiseerd door eerst de afdeling natuureducatie van de gemeente en later haar opvolger, Stad & Natuur Almere. Om de excursie voor de kinderen interessant te maken, wordt het gebied Vogeleiland genoemd en dat wordt ook de naam in de volksmond. Dat is opmerkelijk want in die tijd was het toenmalige gemeentebestuur wars van namen die iets met natuur te maken hadden. Dat zou alleen maar leiden tot ongewenste natuurclaims binnen de gemeentegrenzen.

Onderdeel van de excursie is een spannende vaartocht en een wandeling over een smal paadje met houten bruggetjes die over oude greppelsloten zijn gelegd, met als toeschouwers, op enige afstand, de grote runderen.

Een vaste plaats om te stoppen is de plek waar ooit een zwerver zou hebben gewoond. De zwervershut is ontstaan toen het gebied nog vasteland was en op loopafstand lag van busstation het Oor. Dus de bewoner was zo weer in Amsterdam.

Samenvattend: de geschiedenis van Polderkavel Fz77 bestaat uit een aantal gedaanteverwisselingen.

Met de inzaai van koolzaad krijgt de kavel zijn eerste gewas. Met het aanplanten van de eerste boom, als onderdeel van het eerste bos, krijgt het landschap een derde dimensie en het is ook het begin van de stad Almere.

Daarna wordt het gebied een stukje in het tracé van de A6, waarna het gebied verandert in een geïsoleerd eiland met een begrazingsexperiment en voor de schoolkinderen een educatieve ontdekkingsreis. In het jaar 2022 is een deel van het eiland onderdeel van de Floriade en later zal het plek bieden aan de woonwijk Hortus.

En de opmerkelijkste gedaanteverandering ondergaat het deel waarop de bomen uit 1972/1973 staan: dat verandert in een halve eeuw tijd van polderbos in oerbos.

De Beginboom in 2021.

Eerste aanplant

Buitengebied, De Blocq van Kuffeler
1969
Diverse boomsoorten
52.416726, 5.219949

De eerste aanplant

De eerste aangeplante bomen van Almere staan op de Blocq van Kuffeler. De plantdatum ligt voor het jaar 1971.

Hendrik Jan Brem betrok samen met zijn vrouw in januari 1971 een van de vijftien woningen op de Blocq van Kuffeler. Brem werkte als sluiswachter en hij verzorgde in die tijd het groen rondom de sluis. De bomen op het grasveldje stonden er al toen hij met zijn werk begon.

Het waren de eerste door mensen geplante bomen in Zuidelijk Flevoland. Brem: "Vanaf de Blocq van Kuffeler konden we bij helder weer kijken tot aan Nijkerk en Amersfoort."

De bomen op de Blocq van Kuffeler zijn niet te herkennen als oudste geplante bomen van Almere, als je het aan hun dikte zou moeten beoordelen. Dat komt omdat ze in zand zijn aangeplant. Ze hebben daardoor wel een mooie compacte vorm.

Op het grasveld staat ook een 'officiële' boom. De boom is geplant in 1996 ter gelegenheid van de vernieuwing van de woningen op de Blocq van Kuffeler.

De linde in de winter van 1981 op 1982.

Beatrixlinde

Stad, Koningin Beatrixpark

27 november 1981

Koningslinde

Tilia x europaea 'Koningslinde'

52.377689, 5.195487

Het wonderbaarlijke herstel

De boom waaraan een heel bijzonder verhaal is verbonden is de Beatrixlinde. Het begint in 1981.

De stad is in rep en roer als bekend wordt dat koningin Beatrix komt. Straten en wegen krijgen een extra veegbeurt, graffiti worden verwijderd, notabelen maken zich op en de agenten krijgen nieuwe spulletjes. Koningin

Beatrix bezoekt Almere op 27 november 1981. Zij plant een boom, een linde, de eerste boom van het park dat haar naam gaat dragen, het Koningin Beatrixpark. Na de officiële handeling lijkt alles goed te gaan. Het park wordt tijdens het plantseizoen 1982/1983 voltooid. Helaas slaat het noodlot toe. De dag na Luilak 1983 bleek de linde op precies tachtig centimeter hoogte te zijn doorgezaagd.

De kroon van de boom was meegenomen. Slechts een kommervolle aanblik van de stam restte. Van de dader is geen spoor en men wilde het voorval geheimhouden. De onttroonde boom werd verwijderd en de 'keizerkareltruc' toegepast: een nieuwe linde wordt teruggezet. [1]

Toch kwam de wandaad aan het licht. De mensen waren verontwaardigd.

Koningin Beatrix en Van Duin

De toenmalige landdrost, Han Lammers, opperde het idee om in het park een bomenlaan aan te leggen, van vernielde bomen. Hij verwachtte dat de nieuwe aanplant ook zou worden vernield. De verantwoordelijke uitvoerder ter plekke, Herman Navis, is met het idee naar zijn baas gegaan.

Het is vervolgens besproken op het niveau van de directie van de Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders, maar daar moest men er niets van hebben. De rijksdienst was tenslotte verantwoordelijk voor de aanleg van het Koningin Beatrixpark.

Ongetwijfeld speelde nog een vers incident mee, de ruzie tussen Lammers en de directeur van de Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders, Roel van Duin, over wie de

Aanplant van de linde op het Weerwaterplein door Han Lammers en Bert Gijsberts.

koningin terzijde mocht staan bij de aanplant. Het was de hoogste vertegenwoordiger van het openbaar bestuur in Almere, Lammers, versus de hoogste ambtenaar in Flevoland, Van Duin. De laatste won.

Navis kreeg de boodschap dat hij zich moest ontdoen van het restant, de stomp. De Almeerder Rinus Hof was werkzaam bij de Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders en collega van Navis. Als echte groenman trok hij zich het lot aan van de koningslinde. Hij ging naar de stortplaats. Daar lag de stam, wist hij. Hij vond de boom en plantte de stomp in de Noordoostpolder bij zijn broer, die een boerderij had in Marknesse. De stomp was zo levenskrachtig dat allemaal nieuwe loten op de stomp uitliepen die geleidelijk aan zijn weggesnoeid. Hierbij is één van de loten aangehouden en die heeft de nieuwe spil (stam) gevormd van de huidige linde.

In het voorjaar van 1993 nam het Genootschap Het Levende Huis het initiatief om de linde terug te halen en weer een prominente plaats te geven in Almere. [2] Als nieuwe locatie werd het pleintje langs het Deventerpad in Almere Stad gekozen. Daar was door de gemeente een plek gereserveerd voor een bijzondere en beeldbepalende boom. En zo geschiedde.

Han Lammers, in zijn hoedanigheid als commissaris van de Koningin in Flevoland, nam in naam van haar de schop ter hand en verrichtte de herplant, geholpen door

Boven: de Beatrixlinde in 2013.

de voorzitter van het Genootschap Het Levende Huis, Bert Gijsberts. En toch zou de linde nog eenmaal moeten verhuizen. Op zaterdag 20 februari 1999 keerde de Beatrixlinde terug naar de plek waar zij bijna twintig jaar voor het eerst was geplant, het Koningin Beatrixpark. Voor de gemeente Almere markeerde de aanplant in februari 1999 het begin van de herinrichting van het Koningin Beatrixpark.

[1] De middeleeuwse keizer Karel de Grote liet lindes omhakken vanwege de heidense volksgebruiken rondom deze boom. Maar zo gauw hij zich had omgekeerd plantten de mensen snel een nieuwe linde.

[2] Deze linde is uiteindelijk vier keer geplant: op 27 november 1981, in 1983, op 24 maart 1993 en op 20 februari 1999. Op ongeveer een meter boven de grond is in de stam van deze boom een verdikking te zien. Op deze plek is de Beatrixlinde doormidden gezaagd.

Leden van het genootschap richten een infozuil op.

Successor

Stad, Koningin Beatrixpark

Koningslinde

Tilia x europaea 'Koningslinde'

52.3737, 5.2027

Ontmoet de opvolger

In 1981 plant koningin Beatrix op de locatie van de foto een linde, ter gelegenheid van het nog aan te leggen Koningin Beatrixpark in Almere Stad.

De linde is op luilaknacht 1983 doorgezaagd. Als vervanger is op dezelfde plek een nieuwe koningslinde geplant, in een iets groter formaat: de Successor.

Daarna is het lang stil in het Koningin Beatrixpark. Een periode waarin onvoldoende onderhoud wordt gepleegd.

De gemeente neemt het park aan het eind van de vorige eeuw op de schop.

In februari 1999 wordt het hernieuwde park geopend. De metamorfose van het park is in samenspraak met de omwonenden gegaan.

Zij wilden vooral een meer ingericht park want de echte natuur was elders in Almere tenslotte al volop te vinden en ze wilden mogelijkheden voor spel en ontspanning. Aan de kant van de woonwijk is de beplanting open gemaakt en is er ruimte voor tal van voorzieningen; park en woonwijk horen nu bij elkaar. Aan de kant van de Muziekdreef is een meer bosachtig en natuurlijk karakter ontstaan. Daartussen ligt een brede gracht en een mooie boulevard.

De vervanger van de Beatrixlinde lijkt echter vergeten, totdat Almeerder Herbert Koster, op meerdere plaatsen in Almere actief als vrijwilliger in het groen, zich het lot van de 'Successor' aantrekt.

In het jaar 2001 begint hij met beheerswerkzaamheden in het park, een initiatief dat uitgroeit tot de 'Beheergroep Buurtbewoners Beatrixpark'.

Een van de activiteiten is het terugdringen van abelen, snelle groeiers, aangeplant rondom de Successor, een minder snelle groeier.

Koster: "BBB heeft het initiatief genomen om een aantal abelen te verwijderen, om de Successor lucht en licht te geven. Hij is mooi uitgegroeid en dat kun je met eigen ogen zien, door het struinpaadje te volgen, dat door BBB speciaal hiervoor is aangelegd."

Anno nu staat het originele hekwerk er, weliswaar in vervallen vorm, nog omheen.

Hoe het met de stam van de afgezaagde linde is afgelopen, staat in het verhaal 'Beatrixlinde'.

Berk van het Bivak

Haven, Hofmark 129

1976

Ruwe berk

Betula pendula

52.345145, 5.233026

Eerste boom in tuin

Bij Wim Leeman sprong een vonk over, toen hij het helgele koolzaad zag en de geur van het gewas opsnoof. Daar wilde hij wonen en werken!

Zijn werkgever, de rijkspolitie, stationeerde hem in Almere. En zo werd agent Leeman de eerste gezagsdrager van Almere.

Er was niet veel. Zelfs geen naam voor de plek waar ze zouden wonen. Leeman en zijn vrouw bedachten 'bivak', de naam die nu nog aan het pleintje is verbonden. Een historische plek, want op 1 december 1975 werden hier de sleutels uitgereikt aan de allereerste inwoners van Almere.

"We woonden in luxe wooncaravans met alles erop en eraan", herinnert Leeman zich. Maar wat ontbrak, dat waren bomen. En zo werd deze berk de eerste door een inwoner van Almere geplante boom.

Toen de eerste woningen op de Schoolwerf klaar waren, kon het Bivak afgebroken worden. De familie Leeman zocht tijdelijk elders onderdak, totdat hun nieuwe woning aan de Hofmark klaar zou zijn. Ze hadden besloten dat de berk een levende herinnering zou blijven aan het allereerste moment van bewoning van de nieuwe stad Almere. Voor de berk werd een tijdelijke verblijfplaats gezocht.

De woning kwam in 1979 klaar. De boom kreeg een prominente plaats, pal voor het huis. Inmiddels is de gepensioneerde Leeman verhuisd naar Drente: "Bij een bezoek aan Almere gaan we nog wel eens kijken op de Hofmark, of de berk er nog staat."

De huidige bewoners, Victor en Annemieke Sprengels, genieten volop van de berk. "Zittend in de tuin, als we ons koesteren in de middagzon, zien we de berk elk jaar groter worden en verder boven de daknok uitkomen. Hele kolonies vogels bevolken het takkenhuis dat ze gebruiken als podium of als uitkijkpost", aldus de heer des huizes.

Poortwachter

Poort, Homerusplein
1 december 2014
Esdoornbladige plataan
Platanus hispanica
52.35690, 5.15366

De oudste boom

Het is de oudste boom van Almere: bij zijn aanplant in 2014 is hij negentig jaar oud.

Zijn verhuizing van het oude naar het nieuwe land is een flinke prestatie.

De boom is dan vijftien meter hoog, heeft een stamomtrek van drieëneenhalve meter en een gewicht van vijftientig ton.

Bij zijn komst naar het vierde stadsdeel van Almere was er nog weinig gebouwd en kon de plataan als een poortwachter vrijelijk over zijn omgeving uitkijken. Inmiddels is dat wel veranderd.

Het 'Homeruskwartier' telt 3.400 woningen waarvan ruim duizend door particulieren zijn gebouwd. De wijk claimt dan ook de titel 'grootste zelfbouwwijk van Nederland'.

Dat getuigt van zelfvertrouwen bij de Homerianen en daaraan draagt de Poortwachter flink bij.

Eerste stadsgroen

Haven, Middenhof, school de Polderhof

ca. 1974

Abeel

Populus canadensis

52.340043, 5.217137

Welkom

Voorafgaand aan de komst van de eerste inwoners van Almere Haven in 1976 heeft op een aantal plaatsen

aanplant van bomen plaatsgevonden om de bewoners in een enigszins groene omgeving te kunnen verwelkomen.

Dat is onder andere het geval in de Middenhof, tegenover de school de Polderhof, zoals op de foto is te zien.

Het gaat hier dus om de oudste bomen in het stedelijk gebied van Almere.

Andere locaties in Almere Haven waar vroegtijdig bomen zijn aangeplant zijn De Velden en Uithof.

De Drie Generaties Boom in 2013.

Drie Generaties Boom

Buitengebied, Kemphaanstraat

2 december 2006

Zomereik

Quercus robur

52.341091, 5.273778

Sake, Evert en Mark

Almere is een jonge stad. Maar er zijn al generaties mee verbonden.

Sake, Evert en Mark zijn achtereenvolgens opa, vader en zoon. Van alle drie stond de wieg in Friesland maar het arbeidzame leven speelde zich gedeeltelijk of volledig af in Almere en ook nog eens op hetzelfde vakgebied.

Sake Banga (geboren 1923, overleden 2019) kwam in 1971 in dienst van de Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders. Sake was opzichter en hield zich bezig met onder meer de aanplant van het Almeerderhout. Hij heeft op het stadslandgoed gewoond, waarbij de kleinkinderen in de bomen klommen waar nu de apen spelen. Op

zijn 65e trok Sake zich met zijn vrouw Ankje terug in Friesland waar hij een boek schrijft over zijn leven in Friesland, 'Minsken yn in úthoeke; in kronyk fan de Dongeradielen' dat in 2006 wordt uitgegeven.

Evert (geboren 1951) ging in 1982 bij dezelfde rijksdienst aan de slag en ging later over naar de gemeente Almere. Dat markeert ook de belangrijke overgang van aanplant naar beheer, van nieuw naar bestaand en van ontwerp naar gebruik. Evert, nu met pensioen, was voor de gemeente in verschillende functies actief met het beheer van bossen en stedelijk groen.

Mark (geboren 1979) is als bomenspecialist in Almere werkzaam geweest. Hij won graag prijzen in competities die met regelmaat door de groenbranche werden georganiseerd. Zijn werk met bomen heeft ook een creatieve component. Een voorbeeld is de houten leeuw dat op de speelhof van het stadslandgoed is te zien, of de houten ekster bij het Eksternest in het Vroege Vogelbos.

De zomereik is door de familie Banga geplant op 2 december 2006.

Levend Huis Almere Haven in 2011.

Levend Huis Almere Haven

Haven, Eksternest

2002, 2022

Japanse hulst

Ilex crenata 'Dark Green'

52.347718, 5.203833

Landschapskunst

Het landschapskunstwerk 'Levend Huis Almere Haven' van Anne Mieke Backer, in 1992 tot stand gekomen, is familie van het ontwerp voor het 'Monument voor een Woningwetwoning' uit 1977, uitgevoerd in de Leeghwaterplas in Almere uit 1981. Dit kunstwerk dat de nietigheid van de menselijke maat ten opzichte van de uitgestrekte polder verbeeldt, werd uitgevoerd in hagen

die tezamen de plattegronden en het meubilair vormden van een benedenverdieping en een eerste verdieping van een eengezinswoning. Gedurende de eerste jaren werden de hagen door een modelleur geknipt, maar door de overdracht van het gebied van de Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders naar de gemeente Almere is het snoeien niet voortgezet. Toen de natuur het overnam verdwenen geleidelijk de menselijke structuren, de hagen groeide uit tot bomen.

Nadat in 2011 een ambtenaar van de dienst Groen, Water en Natuur de restanten vanuit een vliegtuig waarnam, raakte hij geïntrigeerd door dit groenobject en vervolgens is de gemeente begonnen met het gedeeltelijk in ere herstellen van het kunstwerk. Er is gesnoeid en er zijn esdoorns aangeplant om de 'muren' weer zichtbaar te maken. Tegenwoordig worden alleen nog de contouren onderhouden van dit stukje landart.

Het eiland in de Leeghwaterplas met het kunstwerk 'Monument voor een Woningwetwoning', 1983. Daarboven de Waterwijk in aanbouw.

Om een veiliger omgeving en regelmatig onderhoud te garanderen is vervolgens gekozen om een variant op het 'Monument voor een Woningwetwoning' te bouwen bij het Eksternest genaamd het 'Levend Huis Almere Haven'.

De vrijwilligersstichting 'Genootschap Het Levende Huis' draagt sinds de aanplant zorg voor het snoeiwerk. Buxusstruiken vormen in dit kunstwerk het meubilair en de plattegrond van de benedenverdieping van een huis dat is gebaseerd op bestaande woningen in de wijken Korn- en Oldewierde in Almere Haven. In 2019 bleek het kunstwerk te zijn aangetast door de buxusmot en eind 2021 is de strijd tegen de mot opgegeven. In het voorjaar van 2022 is de 'nieuwbouw' van dit huis tot stand gekomen, dit keer met een kleinbladige hulst, de *Ilex crenata* maar met dezelfde plattegrond.

Zowel Monument voor een Woningwetwoning, als Levend Huis behoren tot de kunststroming 'landschapskunst', in het Engels 'landart'. Het is ontstaan in Amerika in de jaren zestig van de vorige eeuw. Kunstenaars lieten zich verwonderen door de natuur en keerden het museum de rug toe. Zij realiseerden kunstwerken in het landschap, soms grootschalig, soms tijdelijk en meestal van natuurlijke materialen.

Nederland maakte hiermee kennis in 1971 tijdens de tentoonstelling 'Sonsbeek Buiten de Perken'. Sindsdien zijn in Flevoland meerdere landart-objecten gerealiseerd waaronder, behalve het Levend Huis en Monument voor een Woningwetwoning, de Groene Kathedraal van Marinus Boezem.

Boven: de booteiken. Onder: archeologisch onderzoek in 1980.

Booteiken

Haven, De Meenten, Terpmeent, Kerkhofpad
2007
Zomereik
Quercus robur
52.332956, 5.241336

Eiken op een vrachtschip

Dit kunstwerk van Nout Visser bestaat uit 22 eiken en neemt de vorm aan van een omgekeerd schip. Het kunstwerk markeert een scheepswrak dat in de bodem ligt.

Het wrak dankt zijn ontdekking aan de aanleg van de weg 'Terpmeent' in 1980. Een deel van het voorschip ligt onder het wegdek. Het is een vrachtschip uit de eerste helft van de 16e eeuw.

Binnen de grenzen van de gemeente Almere zijn 25 scheepswrakken of delen van schepen gevonden. Ze markeren een periode van vijf eeuwen: vanaf het begin

van de Gouden Eeuw tot en met het afsluiten van de Zuiderzee.

In 2011 hebben elf van deze scheepswrakken een wettelijke, beschermde status gekregen. Helaas, het wrak in de Meenten hoort daar niet bij.

Het zal dus alsnog vergaan.

Mijmereik

Buitengebied, Fongerspad

Zomereik

Quercus robur

52.342412, 5.247715 6

Boom voor dagdromen

De boom, een zomereik, staat op een mooie locatie en hij heeft alle kans uit te groeien tot een echte ster.

Hij is te vinden in het Waterlandsebos, in het midden van een biologische landbouwkavel. Alleen.

Dat maakt hem als Almeerse boom bevoorrecht. Van de miljoenen bomen die in Almere zijn aangeplant, hebben er maar weinig de status 'solitair'. De meeste staan hutjemutje in een rijtje, wat zo kenmerkend is voor de Almeerse bossen. Ze kunnen niet rondom licht opvangen, niet ongegeneerd alleen eten van de voedzame, rijke kleibodem en het regenwater moeten ze delen met anderen.

Niet deze eenling. Als de tijd zijn tijd krijgt, dan ontstaat hier een machtige, imposante eik.

Vanaf de omringende wandel- en fietspaden is er goed zicht op de eik, het vorderen van de groei en vooral de mogelijkheid om te mijmeren. Bijvoorbeeld over de witte schelpjes in de bodem, die herinneren aan de periode waarin dit land nog water was. Toen vissersschepen hier voeren van en naar de havens op het oude land.

Bijzonder is dat op de akker een steen is gevonden, die vroeger gebruikt werd als netverzwaarder en dat er in de geploegde grond ook een pijpenkop van een oude Goudse pijp is aangetroffen. Dieper in de grond liggen aanwezigheidssporen van mensen uit de steentijd, de eerste Almeeders. Zij moesten, duizenden jaren geleden, wijken voor het opdringende zeewater, dat later de Zuiderzee zou worden.

Deze boom staat op een akker van de Stadsboer en ligt midden in het bos. Het laat zien hoe goed landbouw en natuur samen gaan. En, deze akker is ook aangelegd om het bos beter te kunnen zien. Kijk de komende

De Mijmereik omgeven door bloeiende sleedoorn.

jaren naar de dichte groene bosgevel rond de akker. Die wordt nu door Staatsbosbeheer langzaam open-gemaakt. Er wordt gedund. De overblijvende bomen krijgen dezelfde kans als deze Mijmereik. Zo wordt het hele bos, in een proces van jaren, machtig en imposant.

Stad & Natuur Almere, het Genootschap Het Levende Huis en Staatsbosbeheer hebben het initiatief genomen deze bijzondere boom in Almere te beschermen en te adopteren.

Bliksemboom

Haven, Burgerspad/Farflerpad

1973

Canadapopulier

Populus x canadensis 'Zeeland'

52.347718, 5.203833

De dikste populier

Halverwege de jaren tachtig is deze boom in de top getroffen door de bliksem.

Aan zijn kandelaarachtige vorm is goed te zien dat de takken kans hebben gezien langs de verwoeste top te groeien.

De boom staat in het Vroege Vogelbos, langs het Burgerspad, niet zo ver van het Farflerpad.

De Bliksemboom is nu ook de dikste populier! In het najaar van 2021 blijkt hij zijn voorganger te hebben overtroffen in omvang.

Bij een meting op 28 augustus 2021 heeft de Bliksemboom een omtrek van 436 centimeter. Hij is daarmee zo'n 40 centimeter dikker dan zijn voorganger in het Almeerder Hout. De roepnaam van deze onttroonde populier is nu 'Voorheen Dikste Populier'.

Gezien het plantjaar 1973 is de boom in het Vroege Vogelbos waarschijnlijk met de hand geplant, en dus niet met de plantmachine.

Aan deze machine danken we het karakteristieke ruitjespatroon van de polderbossen, waarbij de bomen op gelijke afstand van elkaar staan.

Rinus Hofs, werkzaam in de polder tijdens de aanleg van het groen: "Op zich kunnen populieren machinaal worden geplant als ze nog klein zijn. Maar zelfs eenjarige stekken zijn al snel te lang. Populieren worden als boom doorgaans geplant in de maatvoering '10-12', dat is de omtrek van de stam in centimeters op 1.30 meter hoogte. Dat was toen te groot voor een plantmachine."

Voorheen Dikste Populier

Buitengebied, Cirkelbos, Cirkelpad

1976

Zwarte populier

Populus nigra 'Schoorldam'

52.320645, 5.291800

Een halve reus

In de maand augustus van het jaar 2020 heeft deze populier zijn top verloren. Tot dan toe stond hij te boek als de dikste populier van Almere.

Augustus 2020 is een heel bijzondere weermaand geweest.

Zo werd op 16 en 21 augustus door het KNMI code oranje uitgegeven voor hagel, windstoten en veel neerslag in korte tijd.

Op de 16e van deze maand werd windkracht 9 gemeten. Tussen 21.00 en 22.00 uur 22 meter per seconde in De Bilt en 21 meter per seconde in Lelystad

Het is deze wind die de dikste populier fataal is geworden.

De populier is overigens ook op een ander punt ontroond.

In augustus 2021 bedroeg de omtrek 393 centimeter.

Een populier in het Beginbos (de 'Bliksemboom') heeft een omtrek van 435 centimeter.

Een bordje langs het Cirkelpad verwijst naar de Voorheen Dikste Populier. De top ligt (anno 2021) goed zichtbaar naast de stam. De stam is opnieuw uitgelopen.

De groeicijfers van de Voorheen Dikste Populier de afgelopen jaren: stamomtrek najaar 2002 280 centimeter, in oktober 2006 313 centimeter. In 2012 bedraagt de omvang 351 centimeter, in augustus 2021 393 centimeter.

Bomen voor klimaatonderzoek.

Urban Climate Arboreta

Stad, Regenboogbuurt
2020

Diverse boomsoorten
52.392834, 5.297765

Boom, stad en klimaat

Onderzoek moet uitwijzen hoe bomen verkoeling kunnen brengen in de steeds warmer wordende steden.

Bomen kunnen dat. Als het zonnig en heet is, kun je natuurlijk koelte zoeken in het zwembad. Maar ook in het bos of onder een boom.

We weten dat bomen de temperatuur van een oppervlakte verlagen met tien tot vijftientig graden Celcius en de luchttemperatuur met een tot vijf graden Celcius.

Deze verkoeling is mogelijk dankzij een aantal eigenschappen van de boom: schaduwwerking, weerkaatsing of opname van zonlicht en verdamping. Hoe deze mechanismen werken, en in welke verhouding, is onvolledig duidelijk.

Daarom wordt door TU Delft onder de naam Urban Climate Arboreta onderzoek gedaan naar deze eigenschappen.

Voor het onderzoek zijn speciale arboreta aangelegd in Delft, Dordrecht, Barendrecht en Almere.

Het Almeerse Urban Climate Arboretum, in de Regenboogbuurt, telt vijfenzeventig boomsoorten met onderling vergelijkbare kenmerken.

Dat betreft het formaat en de vorm van de kroon, de takstructuur en de eigenschappen van de bladeren. De selectie is ook zo gekozen dat de bomen voorkomen in steden met een gematigd klimaat.

De bomen zijn aangeplant in het voorjaar van 2020. De bomen mochten eerst acclimatiseren, maar in 2022 wordt volop gemeten met de sensoren waarmee ze zijn uitgerust. Mogelijk wordt de meetperiode nog verlengd tot 2024.

Arboretum Evenaar in Almere Buiten.

Arboreta

Almere

Diverse boomsoorten

Vier arboreta

Almere telt vier boomverzamelingen, ook wel arboreta genoemd: IVN Bomentuin, Arboretum Evenaar, Bomenwandelroute Muzenpark en Arboretum Floriade Expo 2022.

De IVN Bomentuin bestaat uit de vijfenveertig boomsoorten die in het Almeerderhout voorkomen. Een beschrijving van dit arboretum is, onder de naam 'IVN Bomentuin' in deze uitgave opgenomen.

Het Arboretum Evenaar in Almere Buiten telt zes-

veertig bomen. Bij een aantal bomen is een gedicht te vinden in het kader van het Poëtisch Arboretum.

De Bomenwandelroute Muzenpark in Almere Stad telt 53 verschillende bomen. Ze zijn onderdeel van het Muzenpark in de Muziekwijk.

Het arboretum Floriade Expo 2022 is een zeer grote bomenverzameling. Honderdveertig Nederlandse kwekers hebben 2.500 bomen geleverd verdeeld over 700 boomsoorten.

De bomen zijn om bepaalde redenen gekozen, bijvoorbeeld omdat ze de luchtkwaliteit verbeteren, de temperatuur verlagen, een bijdrage leveren aan de biodiversiteit door nestmateriaal, nestgelegenheid of voedsel te bieden.

Het Steentijdhuis in 2013.

Steentijdhuis

Oost, De Brink
november 2011

Wilg

Salix

52.358300, 5.285800

Prehistorische vindplaats

In Nobelhorst is op een archeologische vindplaats een 'steentijdhuis' gebouwd.

Het onderkomen is geïnspireerd op voorbeelden uit de steentijd.

De reconstructie is gemaakt van levende wilgen en bestaat uit een 'huis' en een omheining. De vindplaats is beschermd, hetgeen betekent dat op deze plek niet gebouwd zal worden.

In 2001 is op deze locatie archeologisch booronderzoek gedaan. Bij meerdere boringen zijn onder andere

vuurstenen werktuigen en bewerkt natuursteen uit de steentijd gevonden.

Op basis van de datering van verkoolde hazelnootdoppen is vastgesteld dat het gebied tenminste 2000 jaar lang in gebruik is geweest en dat de eerste bewoning circa 10.500 jaar geleden heeft plaatsgevonden. De bewoners waren zogenaamde jagers en verzamelaars, die nog geen landbouw en veeteelt bezigden, maar die wel, daar zijn verschillende aanwijzingen voor, in het landschap ingrepen. Door delen van de vegetatie plat te branden, ontstonden er gebieden met veel hazelaars en andere struiken. Ook omdat de hoeveelheid wild door een groter voedselaanbod toenam, konden de vroegere bewoners er makkelijker en meer voedsel vinden.

Met de feestelijke opening op 12 november 2011 was het Steentijdhuis tevens de eerste woning van Nobelhorst. Nobelhorst is een stadsdorp. Kleinschaligheid en zelf bouwen zijn de uitgangspunten.

Plinius de Oudere Boom

Buitengebied, Gooimeerdijk

74

Eik

Quercus

52.325216, 5.258929

verdwenen

Gevaar voor de vloot

‘Dan moet de bemanning een zeeslag met dit bos aangaan!’ Het is een citaat uit de Naturalis Historia van de Romein Plinius de Oudere.

Wat Plinius schrijft, heeft misschien iets te maken met de fossiele eiken die in Almere zijn en worden gevonden.

Zo kwamen langs de Gooimeerdijk in 1999 en in 2012 bij graafwerkzaamheden eiken tevoorschijn.

De boom gevonden in 2012 is begonnen te groeien omstreeks het jaar 74 na Chr. Na 154 na Chr. is hij daarmee opgehouden.

De jaartallen voor de boom uit 1999 zijn achtereenvolgens 63 na Chr. en 155 na Chr.

Ook in Oosterwold is een eik gevonden. Eentje met een hoge leeftijd: 286 jaar. De sterfdatum wordt geschat op het jaar 534. Deze eik maakt dus het einde mee van de Romeinse tijd in Nederland en het begin van de middeleeuwen.

Plinius is halverwege de eerste eeuw officier in het Romeinse leger aan het Rijnfront. Hij is de enige latijnse auteur die én over het noorden van Europa heeft geschreven én hier is geweest én waarvan de publicatie bewaard is gebleven.

In de Naturalis Historia weidt hij een aantal zinnen aan bomen en bossen in onze contreien.

Plinius: ‘De diepste wouden bevinden zich in de omgeving van twee meren waarvan de oevers bedekt worden door eiken met geweldige groeikracht. Als de eiken

Een schijf uit de tweeduizend jaar oude stam.

door golven of wind worden losgeslagen, voeren ze tussen hun wortels uitgestrekte eilanden met zich mee. Op drift geraakt hebben ze vaak tot alarm geleid bij onze vloten. Als de stroming ze tegen de boeg van de voor anker liggende schepen drijft, dan moet de bemanning een zeeslag met dit bos aangaan!’

Met de eiken uit Almere kan zoiets gebeurd zijn, ook al zijn ze dan ruim honderd jaar later losgeslagen. In het Flevomeer (en later ook in het Almere en de Zuiderzee) is een permanent proces van landafslag gaande geweest. Dat in dit gebied grote wouden voorkwamen, weten we uit verschillende bronnen.

Zo zijn bij opgravingen in het Kotterbos talloze resten aangetroffen van een door water en golven uiteengeslagen woud dat deels dateert uit de tijd van Plinius. Het is ook niet uitgesloten dat het bij ‘de meren’, waarover Plinius spreekt, om het Flevomeer gaat.

Plinius laat ons ook nog weten wat de Romeinen vonden van het landschap en de bomen in het hoge noorden: ‘De wouden bedekken de rest van het land en ze voegen aan de kou nog schaduw toe.’

Boomstobben

Haven, Meerveld

2000

52.33833, 5.188452

Van onderen!

Het zijn citaten van het oude land, deze ooit machtige beuken. Voor wat er van over is. De houthakker heeft er een zware klus aan gehad, anders had hij niet zo veel verschillende zaagsneden hoeven maken.

Je wilt de jaarringen op de stam tellen, maar ze zijn verdwenen, onder het geweld van de kettingzaag. Het interne archief van de boom is weggevaagd.

Stukjes kernhout staan nog overeind, herinnerend aan het fatale moment.

Je hoort het hout knappen, terwijl de houthakker naar een veilige plek rent. Eerst gaat het heel langzaam, dan krijgt de vallende reus snelheid.

De wind waait nog eenmaal door zijn bladeren. Maar ze ruisen niet. Je hoort een zucht die de wereld over zal gaan. De boom valt.

Onder je voeten komt de aarde omhoog in een wolk van stof en met een paukslag. De beeldengroep is van Sjoerd Bosman.

Het parkje in Meerveld bevat een gevarieerd maar jong assortiment bomen. De populieren zijn wat ouder en herinneren aan de tijd dat het gebied eens bos was en er nog geen woningen stonden.

Appelhoutenmannen

Stad, Lumièrepark

14 september 2001

52.366911, 5.229779

Bronzen afgietsels

Appelhoutenmannen is een kunstwerk van Tom Claassen. Het is een geschenk van de circa vijftig in Almere werkzame bouwbedrijven.

Het werd op 14 september 2001 onthuld. Het bestaat uit bronzen afgietsels van bomen uit het gebied tussen Ullicoten en Chaam.

De kunstenaar Claassen is bekend om zijn dieren, die hij in allerlei materialen en in bijzondere vormen ontwerpt. Zo zijn ook de Almeerse olifanten langs de A6 van zijn hand.

Claassen maakt behalve dieren af en toe ook mensen. Ze zijn net als zijn dieren aandoenlijk.

Als mens heb je toch een beetje het gevoel dat je bij de beelden van Claassen naar jezelf zit te kijken.

Eos

Stad, Muziekwijk
Italiaanse populier
Populus nigra 'Italica'
52.376333, 5.177643

Zonnestrallen

Rijen Italiaanse populieren en een beeldengroep: ze verbeelden de Griekse godin Eos die met haar vierspan voor de zon uit snelt.

Het kunstwerk is van David van der Kop. De kleurrijke uitvoering van de beeldengroep laat zien hoe kleurig de hemel is waar Eos reist.

De bomen stellen de zonnestrallen voor. Ze schieten vanaf de beeldengroep het park in, zo legt de in 1994 overleden kunstenaar uit in een verslag dat zich in de archieven van het toenmalige Almeerse Museum Paviljoens bevond.

Eos is ook de moeder van Memnon. Tijdens de lange nachtelijke reis wordt ze wel eens door verdriet overmand. Ze huilt dan tranen om haar zoon die is omgekomen in de Trojaanse oorlog.

Haar tranen vindt u 's ochtends terug als dauw op het gras, als u tussen de Italiaanse populieren loopt.

Dijkwandeling

Buitengebied, Almeerderhout
Haagbeuk
Carpinus betulus
52.32697491555078, 5.2812866087762185

Bomen vormen labyrint

In het Cirkelbos/Museumbos is een dijk aangelegd en beplant met 368 haagbeuken.

De vorm is ontleend aan het oer-labyrint, afgebeeld op de Ierse 'Hollywoodstone'.

De wandeling over de dijk duurt een half uur.

Naar een idee van Titia Frieling en Els Scholtes

Kees Hund Labyrint

Buitengebied, Stadslandgoed de Kempphaan
25 maart 2017

Canadese populier, Amerikaanse tulpenboom
Populus canadensis, *Liriodendron tulipifera*
52.34219, 5.2738

Bezinning in het landschap

Vier bomen zijn aangeplant in het labyrint bij de uitreiking van de erepenning van de stad Almere aan landschapsarchitect Kees Hund.

Twee Canadese populieren, *Populus canadensis*, zijn geplant in het hart van het labyrint. De twee 'poortwachters' bij de ingang van het labyrint zijn Amerikaanse tulpenbomen, *Liriodendron tulipifera*.

De bomen kunnen zeer monumentaal worden. Ze zijn door Kees Hund zelf geadviseerd, niet wetende dat hij ook de 'feestelijke' planter zou worden.

Het labyrint is één van de elementen van Stadslandgoed de Kempphaan, bedacht door Kees Hund.

Het was voor hem ook het sluitstuk van zijn werkzaamheden aan het stadslandgoed.

Het labyrint is geprojecteerd in de as van het stadslandgoed en daarmee is het ook de afsluiting van deze as.

De vorm is 'uitgehakt' in het bestaande bos. Daarbij is een aantal veldesdoorns gespaard gebleven en deze staan nu verspreid over de ronde weide.

Het reliëf van het labyrint is gerealiseerd met grond uit het verderop gelegen Balkengat. In deze grote poel worden boomstammen voor ongeveer vijf jaar gewaterd. Hierdoor wordt het hout duurzamer.

Kees Hund heeft zich laten inspireren door de labyrinten in middeleeuwse kathedralen, maar de uitwerking heeft overigens weinig te maken met deze labyrinten. Deze hebben een lange slingerende weg en die eindigen in een hiërarchisch middelpunt.

Het slingerende pad van het labyrint van het stadslandgoed meandert over de wei en leidt uiteindelijk naar de vrije ruimte van het achtergelegen bos. Al wandelend over het verhoogde pad ervaar je de ruimte vanuit alle gezichtshoeken.

In zijn ontwerpen probeerde Hund altijd een heldere ordening aan te brengen, die bewust of onbewust invloed uitoefende op de beleving van de bezoeker van dat landschap. In het geval van het labyrint kun je in plaats van beleving ook spreken van 'bezinning'. Het verhoogde wandelpad helpt afstand te nemen van aardse zaken. Reflectie en inkeer zijn functies van een labyrint.

Kees Hunds' Flevolandse werkzaamheden beginnen als landschapsarchitect in dienst van Staatsbosbeheer (gestationeerd bij de Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders in Lelystad, afdeling Beplantingen) van 1981 tot en met 1991. Hij neemt ontwerpwerkzaamheden voor het landelijk gebied van Flevoland over van Jaap Nip, uitgezonderd het Horsterwold. Als Nip in 1984 overlijdt gaat hij ook aan het Horsterwold werken. Projecten die hij onder meer uitvoert (bij Staatsbosbeheer en als zelfstandige en in samenwerking met anderen): Horsterwold De Stille Kern, golfbaan Zeevolde, ecologische verbinding Knardijk, Stichtse Putten, Kotterbos, Roggebotveld, Stadslandgoed de Kempphaan, herinrichting Bos der Onverzettelijken en actualisatie Landschapsplan A6. [1]

Vanaf 1992 heeft hij een eigen bureau, het in Amsterdam gevestigde 'Kees Hund T&L Architect'. Kees Hund is een van de peetvaders van Almere, de eerste generatie ontwerpers die aan Almere heeft gewerkt.

Hij was lid van het Genootschap Het Levende Huis. Kees Hund is overleden op 16 november 2017.

[1] Zie voor het oorspronkelijke Landschapsplan A6 bij 'Weglandschap'.

Bankboom

Haven, Schoolstraat

1 november 1977

Witte paardenkastanje

Aesculus hippocastanum

52.337708, 5.218802

Bank schenkt boom

De moeroseik is een geschenk van de toenmalige Amrobank aan de bevolking van Almere ter gelegenheid van het eenjarig bestaan.

De eik is vrij snel daarna dood gegaan en vervangen door een kastanje.

Volgens de overleveringen is de dode eik verkocht aan een inwoner van Almere voor een bedrag van honderdvijftig gulden. Het geld is naar een goed doel gegaan en de eik waarschijnlijk in de haard.

Ed en Edje

Haven, Eksternest
20 december 1991
Moerascipres
Taxodium distichum
52.350223, 5.21187

Ministerieel

Ter gelegenheid van de opening van het Vroege Vogelbos in 1991 plant milieuminister Ed Nijpels een moerascipres.

De naam ontleent het bos aan het radioprogramma Vroege Vogels, een bekend programma over natuur en milieu. Een televisieversie is gedurende enkele jaren uitgezonden vanuit het Eksternest.

Na het planten bezocht Nijpels het lesgebouw waar hij in een hoop stro een varken aantroef dat de minister met zijn glimmende ogen aankeek. "Heeft hij een naam?", vroeg Nijpels aan Hans Warrink, de beheerder van het Eksternest. Het varken was er nog maar koud en had natuurlijk geen naam.

"Edje", antwoordde Warrink prompt.

Edje werd een legendarisch varken, in Almere. Ze heeft lang geleefd en heeft heel wat biggen ter wereld gebracht.

Dat maakte altijd zoveel indruk op kinderen dat ze jaarlijks spontaan tekeningen maakten voor het varken, die vervolgens allemaal in het mooie varkenshok [1] van Edje werden opgehangen.

[1] Het varkenshok is ontworpen door architect Tjitte Tigchelaar en gebouwd door de Almeerse afdeling van de Rotary.

Rekwisiet

Haven, Muiderweg/Nestplaats

1992

Varenbeuk

Fagus sylvatica 'Asplenifolia'

52.349641, 5.212015

Televisie

De boom op de parkeerplaats bij het Eksternest in Almere Haven heeft ooit gediend als toneelrekwisiet in een televisieprogramma.

Dit verhaal begint met het tienjarig bestaan van het Vara radioprogramma Vroege Vogels. Ter gelegenheid daarvan wil de Bomenstichting een bos aanleggen dat is vernoemd naar het programma.

De Bomenstichting begint met de verkoop van certificaten en de gemeente Almere biedt aan een deel van het Beginbos opnieuw in te richten en het als Vroege Vogelbos te laten vernoemen naar Vroege Vogels. Het plan gaat door en de gemeentelijke landschapsarchitect Martin Looije maakt het ontwerp. Het Vroege Vogelbos krijgt een speelfunctie en een educatieve functie.

Het Vroege Vogelbos wordt feestelijk geopend op 20 december 1991. Aanwezig zijn onder meer Marcel van Dam, voorzitter van de Vara, minister Ed Nijpels van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieu en Cees de Cloe, burgemeester van Almere.

Minister Nijpels plant bij deze gelegenheid een moeras-cipres (zie hiernaast bij 'Ed en Edje'). Marcel van Dam en Cees de Cloe worden het er snel over eens om de opnames van de tv-editie van Vroege Vogels te laten plaatsvinden in het Eksternest.

In die tijd krijgt de Vara van het ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieu subsidie voor een televisieversie van het radioprogramma 'Vroege Vogels'.

Het programma wordt gedurende enkele seizoenen uitgezonden vanuit het Eksternest. Door verschillende

oorzaken wordt het niet het succes dat men ervan verwacht. Na vier seizoenen (waarvan twee in het Eksternest) stoppen de uitzendingen in 1992.

Het gebouw is er wel door veranderd. Het krijgt bij de verbouwing voor het tv-programma aan de achterkant een groot raam.

De *Fagus sylvatica* 'Asplenifolia' en een treures hebben twee jaar in een grote bloempot gestaan. Nadat de tv-versie van het programma is beëindigd zijn beide bomen buiten herplant. De beuk staat op de rotonde bij de parkeerplaats. Zijn wortels staan in zanderige grond. Ooit lag hier de Muiderweg, de eerste ontsluitingsweg van Almere.

De treures heeft het niet gehaald. Een overrijverige aannemer heeft de boom verstikt onder stortgrond afkomstig uit de vijver bij het Eksternest.

Dagbladvanalmereboom

Buitengebied, Kempphaanstraat/Stad & Natuur Almere

13 december 2002

Treurbeuk

Fagus sylvatica 'Pendula'

52.34122,5.27340

Ooit telde Almere veel titels

Deze beuk werd door de redactieleden van het Dagblad van Almere geplant.

De beuk stond aan het begin van de uitvinding van de drukpers. Laurens Jansz. Coster sneed aan het einde van de middeleeuwen in de Haarlemmerhout de eerste drukletters uit een beukenbast.

Dat hier een treurbeuk is aangeplant heeft te maken met het droeve feit dat deze boom herinnert aan het laatste dagblad dat Almere rijk was, het Dagblad van Almere.

Almere was aan het begin van de jaren tachtig van de 20e eeuw nog zeer rijk qua pers.

Er woonden nog maar een paar duizend mensen maar zij konden kiezen uit drie dagbladen met lokale pagina's, twee, twee keer per week verschijnende nieuws-couranten en twee huis-aan-huisbladen.

Al met al werkten er zo'n twintig schrijvende journalisten in Almere.

Het aantal gedrukte media is tegenwoordig sterk beperkt.

Opalboom

Buitengebied, Jac. P. Thijssepap/Jan van de Boschpad
17 januari 2002
Schietwilg
Salix alba
52.429838, 5.260705

Ondersteboven

De kunstenaar Boyd Buter uit Almere is geïnspireerd geweest door de ogenschijnlijke tegenstrijdigheid van het project 'OPAL'.

Overheden, milieubeschermers, natuurbeheerders en bedrijfsleven die samenwerken in een 'gebiedsgericht' project.

Hij vond deze aanpak een ommekeer in het denken en dat liet hij met deze boom letterlijk zien door de boom omgekeerd aan te planten.

De boom staat in een gebied met tegenstrijdige kenmerken. Lepelaarplassen, Oostvaardersplassen, Wilgenbos, Markermeer, Noorderplassen, bedrijventerrein De Vaart en het kastuinbouwgebied hebben conflicterende belangen.

De partijen zijn echter vroegtijdig met elkaar om tafel gaan zitten. Belangen en wensen zijn geïnventariseerd en er zijn oplossingen bedacht die zo goed mogelijk recht doen aan alle partijen.

De samenwerking had moeten resulteren in een duurzame ontwikkeling van een nieuw deel van bedrijventerrein De Vaart. Een haperende economie rond de eeuwwisseling en het foerageren van enkele roofvogels op het toekomstige industrieterrein hebben tot uitstel geleid. Andere zaken zijn wel geregeld: meer recreatiemogelijkheden bij de natuurgebieden en bescherming en versterking van de natuur in het gebied.

Koeienweide

Stad, Randstaddreef/Vrijheidsdreef
Witte Abeel, haagbeuk
Populus alba, Carpinus betulus

Groen en koe

Een opmerkelijk verschijnsel midden in de stad: een weide, koeien en een gebeeldhouwde boomgroep. Het ontstaan van de weide en de boomgroep gaat terug tot het jaar 2010.

De bomen zijn eerder aangeplant en in het jaar 2010 gemodelleerd als onderdeel van de koeienweide die dat jaar tot stand is gekomen.

De groep bestaat uit abelen met haagbeuk als onderbegroeiing.

De abelen zijn fors uitgedund en zodanig op afstand gezet dat ze meer solitair konden uitgroeien. Daardoor kwam de haagbeuk tot z'n recht en vormden ze een ring. Daarna hebben de koeien het snoeiwerk op zich ge-

nomen, zodat de haagbeuk mooi op stam staat en de stammen een sokkel lijken te vormen.

Ontwerp

Het verhaal van de Koeienweide gaat terug tot halverwege de jaren tachtig van de vorige eeuw.

Landschapsarchitect Paul de Maar maakt in die periode een ontwerp voor het Hannie Schaftpark en (de eerste versie van) het Bos der Onverzettelijken.

Onderdeel van het Hannie Schaftpark was een koeienweide: een open ruimte die ook als zodanig bedoeld was. Hij had Arnhem voor ogen: komend vanuit het centrum is het eerste wat je ziet, na het passeren van het spoorwegviaduct, een groene weide die uitwaaiert vanuit het stedelijke gebied naar park Sonsbeek.

Zo moest het ook in Almere: vanuit het drukke stadscentrum kwam je, rijdend over de Randstaddrif, in een rustige groene ruimte, als introductie op het daarachterliggende Hannie Schaftpark, het Bos der Onverzettelijken, de Leeghwaterplas en in het verlengde daarvan het Fanny Blankers Koenpark.

De gebouwen van de boerderij en de voorzieningen waren door De Maar getekend in het parkdeel tussen de Koeienweide en de Leeghwaterplas.

Tot realisatie van het plan is het niet gekomen (wel van het Bos der Onverzettelijken) omdat op basis van een burgerinitiatief vergelijkbare voorzieningen in het Den Uylpark werden gerealiseerd

Omstreeks 1999 ontstond bij de gemeente het plan om de weide als bedrijventerrein te ontwikkelen, in het verlengde van het bestaande bedrijventerrein Randstad.

Dat zat Hans Warrink niet lekker. Hij zag wel wat in de Koeienweide, temeer daar Paul de Maar hem op zeer inspirerende wijze over zijn plan had verteld.

Warrink was lid van de Rotary Club Almere en vertelde het verhaal aan mede-lid Ineke Smidt, die later, voor de PvdA, wethouder van Almere zou worden. Zij maakte het plan tot het hare en zette het ook op de agenda van de Werkgroep Projecten in de Rotary.

In het algemeen is het zo dat veel leden in de Rotary belang hebben bij economische ontwikkelingen of de status quo van de overheid vertegenwoordigen en dat is ook zo in de Almeerse afdeling het geval. Er lag dus wel wat wrijving in het verschiep.

Smidt was ambitieus en ging door roeien en ruiten, herinnert Warrink zich. Ze regelde binnen het Grondbedrijf van de gemeente een geldbedrag en toen konden de Roterians, die positief stonden tegenover het plan, in het najaar van 2000 hun handen uit de mouwen steken. Van de groene akker werd een weide gemaakt door palen te plaatsen en het met gaas te omgorden. Rotary-lid en civieltechnisch ondernemer Reimert leverde een belangrijke bijdrage.

De weide is er gekomen, maar niet dan na een aanwijzing van een gemeentelijke stedenbouwkundige dat de palen niet rond mochten zijn maar vierkant bezaagd. Dat is veel duurder maar heeft wel een luxere uitstraling.

Het heeft nog tot juni 2001 geduurd voordat de bewoners, koeien afkomstig van de Stadsboerderij Almere, arriveerden. Omstreeks die tijd was de MKZ-crisis voorbij.

De koeien zijn Marchigiana's, Italiaanse vleesrunderen.

Binnen de gemeente bleven er die problemen hielden met het rurale leven zo dicht bij de stad. Toen burgemeester Ouwerkerk aan inmiddels wethouder Ineke Smidt (wethouder van 2010 tot 2014) vroeg wat haar verdiensten voor de stad waren, zal hij het antwoord niet gewaardeerd hebben. Ze zei: "Koeienweide."

Romeins Amfitheater

Haven, Eksternest
maart 2013
Gewone walnoot
Juglans regia
52.34922, 5.21161

Scherven en waadplaats

In 2013 zijn tijdens de boomfeestdag twaalf walnoten geplant door kinderen van basisschool de Flierefluiter in Almere Haven in de vorm van een Romeins amfitheater.

Aanleiding was de vondst van handgevormde scherven uit de Romeinse tijd. Er is geen verklaring voor de herkomst.

De vondst is gedaan in het vlakbij gelegen 'De Laren'. Bij dit onderzoek is in de bodem ook een kleine beekloop uit de steentijd aangetroffen. Op de oevers van deze waterloop zijn sporen van een kampement gevonden.

Mogelijk lag hier een doorwaadbare plaats.

De plek heeft zelf ook iets van hedendaagse archeologie. De bomen zijn deels geplant op het fundament van de vroegere Muiderweg. De verbinding die vanaf de Hollandse Brug de pas drooggelegde polder in liep. Op de foto zie je nog het zand dat onder het asfalt lag. Dit verklaart ook het verschil in groei van de bomen. De bomen aan de zijkanten staan in de oude berm van de weg, klei. De bomen op de uiteinden staan in het zand.

De Romeinen brachten onbekende planten naar onze streken, waaronder de walnoot. Ze noemden deze boom 'Jovis glans' wat 'de noot van Jupiter' betekent. Dat is later verbasterd tot 'Juglans'. De Latijnse naam voor de walnoot is nu 'Juglans' en voor de gewone walnoot 'Juglans regia'.

De twaalf aangeplante walnoten bestaan uit zes Juglans regia 'Buccaneer' en, vanwege de klankovereenkomst met amfitheater, zes Juglans regia 'Amphyon'.

Noten

Buitengebied, Vaartsluisbos, langs de Lage Vaart
2006

Gewone walnoot

Juglans regia

52.40244, 5.23971

Andere maatvoering

Langs de Lage Vaart zijn op een onderlinge afstand van twintig meter in het jaar 2006 zestien walnoten geplant.

Het was een initiatief van medewerkers van de organisatie die het gebied beheert, Flevo-landschap.

Het is een opmerkelijke toevoeging vanwege de, voor een polderbos, ongebruikelijke maatvoering.

In de gangbare polderbossen staan de bomen dicht bij elkaar, om snel de hoogte in te gaan en volume te vormen en om elkaar in hun jeugd jaren te beschermen tegen de polderwind.

Hier is dus het tegenovergestelde het geval. In het begin vormen de walnoten weinig volume maar als ze de tijd krijgen, zullen ze vanwege de ruimte die ze hebben, prachtige kronen vormen op indrukwekkende stammen.

Solitaire bomen, dat wil zeggen vrijstaande bomen, kunnen juwelen in het landschap worden.

Ze moeten dan nog wel in hun jeugd de wind overleven.

Eén walnoot heeft het loodje gelegd, we weten niet of het aan de wind heeft gelegen. Zijn plek is ingenomen door een Metasequoia.

Kindergemeenteraad

Buitengebied, Stadslandgoed

april 2005

Gele kornoelje

Cornus mas

52.34107, 5.272362

Kindergemeenteraad

De gele kornoelje is geplant door de kindergemeenteraad, ook wel Roefelraad genoemd.

Wat deze jonge politici al snel door hadden, is dat politiek gepaard gaat met het gebruik van veel papier en daarom wilden ze de natuur iets teruggeven door een boom te planten.

Hout is tenslotte de bron van alle papier.

Bomenstichting

Stad, Lumièrepad

2 december 2020

Sneeuwkllokjesboom

Halesia carolina

52.36281, 5.23420

Vijftig jaar

Ter gelegenheid van het halve eeuwfeest van de Bomenstichting is een sneeuwkllokjesboom aangeboden aan de gemeente Almere.

Op woensdag 2 december 2020 is de boom geplant met een aantal leerlingen van de Caleidoscoop, wethouder Hilde van Garderen en Peter Lommerse, bestuurslid van de Bomenstichting.

De boom is met hulp van Bomencentrum Nederland en Boogaart Almere beschikbaar gesteld.

Kastanje Spitsbergen

Buiten, Spitsbergen
17 maart 2004
Tamme kastanje
Castanea sativa
52.401105, 5.308704

Zitten en spelen

'Je moet er onder kunnen zitten, er moet een zitbankje bij en de boom moet onderdeel zijn van een speelplek', zo vonden de bewoners.

Ze konden hun wensen probleemloos opsommen want bij de feestelijke oplevering van het 'milieu-eiland' bij Spitsbergen had projectontwikkelaar Dura Vermeer een waardebon geschonken. Om er iets leuks mee in de buurt te doen.

De kastanje werd in het bijzijn van de bewoners aangeplant door wethouder Heleen Visser.

De boom, met een stamomtrek van 58 cm, is afkomstig uit Almere Haven en was daar in 1981 aangeplant.

Bosrandboom

Buiten, Bosrandpark
27 maart 2003
Esdoornbladige plataan
Platanus hispanica
52.406716, 5.278758

Onderhoud

De boom is geplant bij de start van een pilotproject voor onderhoudswerkzaamheden in het Bosrandpark.

Bewoners kunnen zelf meldingen doorgeven aan de aannemer en spelen ook een rol bij het onderhoud.

De planters waren de leden van het bewonersplatform, wethouder Johanna Haanstra, wijkregisseur Johan Terpstra en stadsdeelmanager Frans Meijer.

Gemeenteboom

21 december 1990
Stad, Krakeling
Moerascipres
Taxodium distichum
52.37, 5.2172
verdwenen

Openbaar lichaam

Deze boom is geplant door A.C. van der Vliet, tot 1991 secretaris van de gemeente Almere. De boom was toen 20 jaar oud maar is nu verdwenen.

Van der Vliet is vanaf het begin verbonden geweest aan het openbaar bestuur in Almere, ook toen de gemeente Almere nog niet bestond.

Bij de inpolderingen in het Zuiderzeegebied deed zich de bijzonderheid voor dat mensen kwamen te wonen in een gebied dat noch gemeentelijk, noch provinciaal was ingedeeld.

Zo konden pasgeboren kinderen niet worden ingeschreven bij de burgerlijke stand. Om dat probleem op te lossen, werden publiekrechtelijke lichamen met gemeentelijke taken in het leven geroepen. In 1955 ontstond het 'Openbaar Lichaam Zuidelijke IJsselmeerpolders', afgekort ZIJP.

De ZIJP organiseerde de eerste verkiezingen. Zo'n honderd bewoners kozen in 1977 een adviescommissie (gemeenteraad) en daaruit werd een dagelijks adviescollege benoemd (college van burgemeester en wethouders). Van der Vliet was toen de adjunct-secretaris van het openbaar lichaam. In 1984 werd hij secretaris van de in dat jaar ingestelde gemeente Almere.

De ZIJP is na de instelling van de gemeente blijven bestaan. De kans bestond dat de Markerwaard aangelegd zou worden. In de loop van de tijd ging men anders denken over de Markerwaard en bij wet vond dan ook de opheffing plaats in 1995. De laatste landdrost van het openbaar lichaam, Hofstee Holtrop en secretaris Van der Vliet, hij behield deze functie tot aan het einde, hebben zich tot op het allerlaatste moment tegen de opheffing verzet.

Etigelinde

Buitengebied, Stadslandgoed de Kemphaan

24 maart 2005

Hollandse linde

Tilia europaea

52.33797, 5.273665

Verdiepingen

De Etigelinde is geplant bij het vertrek van Bert Hanssen. Hij was jarenlang directeur gemeentewerken bij de gemeente Almere en in zijn laatste dienstjaren projectleider.

De realisatie van Stadslandgoed de Kemphaan was één van zijn projecten.

Een etigelinde is een linde die in etages is gesnoeid.

Het is een oud gebruik.

De bovenste etage symboliseert de wereld van de goden. De middelste de wereld van de wereldlijke en geestelijke overheden en de onderste etage staat voor de wereld van het volk.

Als de boom groot genoeg was, legde men een planken vloer in de onderste etage met een trap ernaartoe.

Op warme dagen was het goed toeven in de schaduw. Je kon bespreken wat zoal vanuit de boom te zien was. Maar je kon er ook feesten of dansen. Soms zat het orkest in de boom.

De foto laat de Etigelinde zien in het jaar 2008.

Henk en Herman Bomen

Haven, bij het Eksternest

5 maart 2020

Bruine beuk

Fagus sylvatica 'Atropunicea'

52.35029, 5.21366

Twee bestuurders

Bij hun afscheid als bestuurslid van Stichting Stad & Natuur plantten de heren Herman Reimert en Henk Smeeman elk een boom.

Reimert en Smeeman zijn betrokken geweest bij de totstandkoming van Stad & Natuur Almere. Vanaf 2009 zaten zij ook in het bestuur van deze stichting. In het bestuur zijn hun karakters tegenpolen. De één voorzichtig en bedachtzaam en met oog voor de mens en de ander ondernemend en recht door zee.

Hans Warrink, toen directeur van Stad & Natuur Almere: "Voor mij zijn het 'founding fathers' die hun landgoedwaardige rode beuk meer dan verdiend hebben. De bomen zijn op afstand geplant maar na verloop van tijd zullen de kronen met elkaar vergroeien. Zo zal één boom ontstaan, symbool voor de eensgezinde aanpak van twee zo verschillende karakters."

Deze bomen, de *Fagus sylvatica* 'Atropunicea', heet in het Nederlands officieel 'bruine beuk' maar we kennen hem vooral als 'rode beuk'. Het ovale tot eivormige blad loopt dieprood uit en kan in het najaar verkleuren naar intens bruinrood.

De herkomst van de boom ligt in Midden-Europa. Omstreeks de tweede helft van de achttiende eeuw arriveerde hij in Nederland en was toen nog een bijzonderheid. 'Rode beuken' werden door heren van stand geplant, op hun landgoed, of door rijke boeren voor hun boerderij.

Bert Gijsberts Boom

Buitengebied, Stadslandgoed, Stad & Natuur Almere
maart 2012

IJzerboom

Parrotia persica 'Vanessa'

52.34116, 5.27232

IJzerboom

Bert Gijsberts was directeur van het groenbedrijf Boogaart Almere dat in 2011 haar vijftienvintig jarig bestaan vierde.

Bij het afscheid kreeg hij van zijn personeel een ijzerboom cadeau.

Aanleiding voor het vertrek was zijn benoeming tot gedeputeerde van Flevoland in het jaar 2013.

Naast zijn directeurschap vervulde hij een verscheidenheid aan functies bij maatschappelijke organisaties, variërend van vrijetijdsvereniging tot werkgeversorganisaties.

Zijn inspanningen zijn het beste te omschrijven als 'de samenleving ondernemender maken en het ondernemen maatschappelijker maken'.

Bert Gijsberts is de eerste voorzitter van het Genootschap Het Levende Huis.

Heleen Visser Boom

Buitengebied, Stadslandgoed de Kemphaan
2006

Amerikaanse amberboom

Liquidambar styraciflua

52.34019, 5.27639

Overwerken

Geplant in het jaar 2006 bij het afscheid van Heleen Visser als wethouder van Almere.

Hij staat op een kruispunt van paden, naast het 'Balken-

gat', een houtwaterplaats waar de Almeerse houtzager Rik Kielstra zijn boomstammen watert (het hout wordt er duurzamer van).

Van 1990 tot 2002 zat Heleen Visser-van der Weele voor GroenLinks in de gemeenteraad van Almere en van 2002 tot 2006 was zij in dezelfde stad voor de partij wethouder.

Zij heeft, net als haar liberale voorgangers Jan Wachtmeester en Henk Smeeman, grote betekenis gehad voor het stadslandgoed.

Heleen Visser is in 2021 overleden.

Zij heeft bij leven nog een belangrijke rol gespeeld rond het gebied van het Michauxpad.

De eiken (zie bij 'Zaadgaardeiken') vormen een laan door een open gebied van 40 hectare goede landbouwgrond in het hart van de Almeerderhout, achter Stadslandgoed de Kemphaan.

In de ontwerpfase van het bos was hier kleinschalige landbouw gedacht met directe afzet naar de stad. In totaal was er ruimte voor vier bedrijven van elk 10 hectare.

Begin jaren tachtig startte het eerste bedrijf een geitenhouderij annex kaasmakerij. Deze ging echter failliet en de huiskavel en een groot deel van de omringende akkers kwamen in handen van een boerenfamilie. De ontwikkeling van kleinschalige Stadslandbouw kwam niet van de grond behalve op het noord-westelijke deel, want deze kavel werd aangekocht door de gemeente en in gebruik genomen door de Stadsboerderij op de Kemphaan.

Voor het resterende deel vatte de eigenaar rond de eeuwwisseling het plan op om een veertigtal boerderettes te laten bouwen. De ontwikkeling van stadslandbouw kwam daarmee op losse schroeven te staan.

Toen wethouder Heleen Visser hier lucht van kreeg heeft ze ambtenaren een weekeinde laten overwerken om een zogenaamd Voorbereidingsbesluit voor te bereiden waarmee deze bouwontwikkeling planologisch de pas werd afgesneden.

Het gebied is nu verkaveld in vier percelen met daarop 'agrarische vestiging' met een min of meer hobbymatig karakter en een B&B.

De droom van de ontwerpers, een gebied met levendige Stadslandbouw is niet uitgekomen, maar het gebied heeft, min of meer, zijn open karakter behouden en dat is uniek.

De aangeplante Eikenlaan versterkt de ruimtelijke eenheid van dit gebied.

Knotwilgen

Buitengebied, Lange Wetering

Schietwilg

Salix Alba

52.3498, 5.2578

Monumentaal

Net als windmolen, koe en dijk behoort de knotwilg tot de oerhollandse landschapssymbolen.

In het Almeerderhout staan rijen wilgen die jaar in jaar uit zijn geknot. Deze lange, meerdere rijen dikke 'knotwilgenlaan' is zeer fraai om te zien en maakt een monumentale indruk.

De wilgen worden op vrijwillige basis geknot door de Almeerse familie Haasnoot.

In 1997 ontvingen ze voor hun verdiensten de milieuprijs van de gemeente Almere.

Adriaan van der Zwan Boom

Haven, Beginbos, Eksternest

1980

Watercipres

Metasequoia glyptostroboides

52.350494, 5.213059

Niet geoorloofd

In 1980 komt aan de rand van het Beginbos een bosschuur gereed, die later de naam Eksternest zou krijgen.

Vanuit de bosschuur wordt het groen aangeplant in het gebied Almere Haven en later ook in het zuidelijk deel van Almere Stad.

De bosschuur was één van de drie locaties in Almere van waaruit de groenaanleg plaatsvond. De eerste aanplant in Almere begon in 1972 maar tegen het einde van de jaren zeventig van de vorige eeuw kwam het werk goed op gang.

Maar, bomen planten kun je maar een paar maanden per jaar. In deze periode was er vaak slecht weer en de

winter van 1978/1979 was planten vanwege de vorst gedurende een aantal maanden zelfs niet mogelijk. Er werd veel overgewerkt en het plantseizoen werd langer opgerekt dan planttechnisch verstandig was. Dat bleek dan wel weer aan het aantal dode bomen in het voorjaar dat de aanplant niet had overleefd.

Gedurende de twee tot tweeneenhalve maand planttijd was de hulp nodig van personeel dat normaliter in de landbouw werkzaam was. De bestaande bezetting van het Eksternest bedroeg zo'n 12 tot 16 personen maar dat moest tijdens het plantseizoen worden verdubbeld. In de landbouw en in het groen heeft men het juist in de andere maanden druk.

De samenwerking ging soms wel wat geforceerd. De cultuur tussen personeel werkzaam in het groen of in de landbouw verschilde sterk. Niet alleen de indeling van de schaftpauzes maar werkzaam zijn in de landbouw of in het groen is een totaal ander vakgebied.

De bossen zijn goeddeels met de boomplantmachine aangeplant. In het stedelijk gebied wordt een andere werkwijze aangehouden, maar die is niet altijd ideaal. Het liefst plant je bomen in stedelijk gebied in een speciaal plantgat waar het ophoogzand is vervangen door voedzame aarde. Bovendien ga je pas planten als de grote en zware machines voor grondbewerking en stratenaanleg vertrokken zijn. En wat je het liefste ook doet is rekening houden met de ruimte die een boom nodig heeft in volwassen stadium. Maar voor al deze wensen is vaak geen tijd, geld en prioriteit.

Een fenomeen uit de eerste fase van het stedelijk gebied is ook dat de bomen dicht op elkaar zijn aangeplant om zo snel 'groen volume' te krijgen. Dat is in Almere Haven gebeurd en in delen van Stedenwijk Zuid. Vanaf Stedenwijk Midden is deze politiek verlaten en zijn meer normale dichtheden aangehouden.

Het resultaat van al dit werk is dat gedurende het eerste deel van de jaren tachtig het grootste deel van het Almeerse groen, zoals we dat nu kennen, tot stand is gekomen, zowel in het stedelijk als in het landelijk gebied van Almere.

Tot de eerste gebruikers van de bosschuur behoorde groenopzichter Adriaan van der Zwan. Hij was in dienst van de Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders en na de eerste twee jaar vanuit kantoorgebouw De Hulk in Almere Haven te hebben gewerkt, verhuisde hij in 1980 naar de bosschuur in het Beguinbos.

Samen met zijn collega's hebben ze de naam 'Eksternest' voor het gebouw bedacht. Van der Zwan heeft nog meer gedaan om de entree naar de Almeerse natuur herkenbaar te maken. Hij heeft voor het gebouw een vijver laten graven. Een watercipres, die over is uit de plantvoorraad, wordt naast de vijver geplaatst.

Naam, vijver en boom maken van de anonieme kantoorruimten en de bosschuur een herkenbare plek in het groen. Bij zijn werkgever, de Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders, worden de wenkbrauwen echter gefronst over zoveel eigenrichting met de vijver en de boom. Het voorval zal omstandig aan de orde komen op het wekelijkse werkoverleg, zo wordt aangekondigd. Maar als het zover is, constateert de voorzitter zonder omhaal dat het onderwerp voldoende is besproken. Volgende punt!

De vijver is in 1994 gerenoveerd op initiatief van de Vereniging Groei en Bloei en dankzij een sponsorbijdrage van de ING van tienduizend gulden. Na de werkzaamheden kunnen vijver en watercipres, veertien jaar na de aanleg, officieel worden 'geopend'. Het gebouw is dan in gebruik voor educatieve natuurlessen en Almeerse natuurclubs hebben er hun onderkomen. De vijver is bij een latere renovatie verdwenen.

Zevenkommavijfmiljoensteboom

Buitengebied, Pampushout, Pampusdreef

1 mei 1987

Waterciperes

Metasequoia glyptostroboides

52.363992, 5.164999

Miljoenen

Burgemeester C.H. de Cloe plantte in 1977 de zevenkommavijfmiljoenste boom van Almere.

In Flevoland zijn miljoenen bomen aangeplant. Daar waren allerlei redenen voor.

Zo wilde het rijk het Nederlandse bosareaal in de 20e eeuw herstellen door grote aantallen hectaren bos, onder andere in Flevoland, aan te planten, ter compensatie van de in de voorafgaande eeuwen verloren gegane bossen.

Houtproductie was ook een argument, vooral in de beginperiode van de aanleg van de polders. Bossen voor recreatie is een steeds belangrijker argument geworden maar ook de behoefte aan natuurbos, zeg maar bos om het bos, is een belangrijke rol gaan spelen.

Dankzij deze aantallen is een kleine traditie van 'miljoenen bomen' ontstaan.

In het jaar 1971 plantte minister J.A. Bakker van Verkeer en Waterstaat in Lelystad de dertigmiljoenste boom van Oostelijk Flevoland.

Prinses Margriet plantte in 1977 de achtenveertigmiljoenste boom van Oostelijk en Zuidelijk Flevoland (zie hieronder).

Tien jaar later was het dus de eer aan de Almeerse burgemeester om de zevenkommavijfmiljoenste boom, in dit geval van Almere, te planten.

Achtenveertigmiljoensteboom

Haven, Centrum, Haak

16 maart 1977

Plataan

Platanus x acerifolia

52.33557, 5.21741

verdwenen

Eerste boomfeestdag

Op de boomfeestdag van 1977 plantte Prinses Margriet de achtenveertigmiljoenste boom van Flevoland.

Bij dit aantal gaat het om door de Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders [1] geplante bomen in Oostelijk en Zuidelijk Flevoland.

De plataan stond op een weinig gedenkwaardige plaats en was ingesloten door een parkeerplaats, elektriciteits-huisje en een fietsenstalling.

Margriet startte met de aanplant ook de traditie van de boomfeestdag in Almere.

Toen zij Almere bezocht op 2 september 1987 heeft zij op eigen verzoek een bezoek gebracht aan 'haar' boom, omdat ze wilde weten hoe de plataan er bij stond.

De boom is in 2012 door een woningbouwvereniging verwijderd voorafgaande aan een verbouwing.

Pogingen van het Genootschap Het Levende Huis om tot iets van herstel te komen zijn op niets uitgelopen.

[1] De Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders was verantwoordelijk voor de ontwikkeling van Oostelijk en Zuidelijk Flevoland totdat de gemeenten werden ingesteld.

Luierpark

Buiten, André Franquinweg

29 maart 2017

Vaantjesboom

Davidia involucrata

52.4033, 5.3336

Er kan ook een boom gekocht worden als herinnering aan een levend persoon, jong of oud.

Initiatiefneemster is Tineke Ras. Het Luierpark wordt beheerd door Stichting Het Luierpark, een organisatie zonder winstoogmerk.

Verdriet en vreugde

Het Luierpark is een herinneringspark.

Het is begonnen vanuit de gedachte herinneringsplekken te creëren voor doodgeboren of overleden kindjes.

Maar inmiddels gaan verdriet en vreugde met elkaar op.

IVN Bomentuin

Buitengebied, Stadslandgoed de Kemphaan

24 maart 2004

52.33982, 5.27339

Bomen van het Almeerderhout

In de IVN Bomentuin staan 45 boomsoorten die in het Almeerderhout zijn aangeplant.

Het ontwerp van de tuin, met zijn kenmerkende halfronde hagen en drie zichtlijnen, is van de hand van IVN-er Herbert Koster.

Koster, in het dagelijks leven bankier, leverde een uitge-

werkte schets van het plantplan in bij landschapsarchitect Kees Hund. Hund had het toezicht op het gehele stadslandgoed en keurde het plan meteen goed.

In de eerste jaren na de aanplant floreerden de bomen niet zo goed, maar een kleine twee decennia later staan de meeste bomen en hagen er goed bij.

Niet in de laatste plaats door de jarenlange en voortdurende inzet van een klein groepje IVN-ers onder leiding van Ed de la Chambre.

Bij de bomen staan bordjes met hun namen.

Milieuraad Boom

Buiten, Seizoenenbuurt

december 1998

Tulpenboom

Liriodendron tulipifera

52.407243, 5.287237

Tien jaar Milieuraad

‘Groeï voorspoedig!’ lezen we op de gedenkplaat bij deze boom die door leden van de Milieuraad Almere is geplant.

Het verhaal begint waar je het niet zou verwachten. Projectontwikkelaar Proper Stok rondde in het jaar van de aanplant de woningen van de Semesterhof in de Seizoenenbuurt af.

Ter gelegenheid daarvan wilde het bedrijf iets voor Almere doen en stelde geld beschikbaar.

De gemeente werd gepolst om een bestemming voor te stellen.

‘Het kwam wel vaker voor dat bedrijven iets voor de stad wilden doen waar ze werkten’ herinnert Cees van Bommel zich, in die tijd voor de VVD wethouder van Almere.

‘De combinatie milieuraad en projectontwikkelaar lag misschien niet zo voor de hand, maar de Milieuraad Almere bestond tien jaar en dat was een mooie aanleiding.’

‘Het geld was zo op, we konden het goed gebruiken’, zegt de voorzitter van de Milieuraad Almere, Henk Wortel (overleden in 2005).

Om de herinnering aan de geste niet te laten vervliegen, besloten de leden later voor eigen rekening een boom aan te schaffen en te planten.

Afscheid

Stad, Lumièrepark
23 november 2009
Fladderiep
Ulmus laevis
52.36410, 5.23054

Einde Milieuraad

In 2009 stopte de Milieuraad Almere met haar werkzaamheden en plantte ter gelegenheid daarvan een fladderiep.

De Milieuraad, een vrijwilligersorganisatie, heeft in haar twintigjarig bestaan advies gegeven aan de gemeente op het gebied van natuur en milieu.

Eén van de redenen om te stoppen was dat de raad zich door de gemeente niet beschouwd zag als een volwaardige gesprekspartner.

Een andere reden was het tekort aan vrijwilligers.

Het Lumièrepark, locatie van deze boom, is een restant van de plannen om de Olympische Spelen van 1992 naar Nederland te halen. Het pas opgerichte bureau TKA (Teun Koolhaas Associaties) heeft het stedenbouwkundig plan ontworpen voor het Olympisch dorp met 2.500 woningen. Dat is niet doorgegaan maar Almere heeft er wel het huidige Lumièrepark aan over gehouden. Ook het Pampushout maakte deel uit van de Olympische plannen.

Toenmalig projectleider Almere Stad Paul van Kreeel: "Oorspronkelijk was het Lumièrepark een smalle groenstrook maar door de nodige oefenfaciliteiten voor de sporters groeide er een heel park uit." [1]

[1] Brans Stassen: Het DNA van Almere, 2008

Oostvaardersdiepwilg

Buitengebied, Wilgenbos, vlakbij gemaal De Blocq van Kuffeler

1968

Schietwilg

Salix alba

52.419069, 5.229517

Polderhistorie

De Oostvaarderdiepwilg is een fraaie boom met een indrukwekkende houtmassa. Hij staat aan de rand van het Wilgenbos en is prominent zichtbaar vanaf de Oostvaardersdijk.

De wilg is waarschijnlijk in het voorjaar van 1968, tijdens het droogvallen van Zuidelijk Flevoland, voortgekomen uit een door de wind meegenomen wilgenpluis.

De boom heeft een omtrek van 760 centimeter en bestaat uit twee wilgen die gezamenlijk vijf nieuwe wilgen vormen.

Het Wilgenbos, dat doet de naam al vermoeden, telt veel wilgen: schietwilgen, amandelwilgen, katwilgen, boswilgen en grauwe wilgen. Het wordt beheerd door Flevo-landschap. Het gebied bestaat uit bos, water en open ruimte. Het heeft een ruige, natuurlijk sfeer met een wisselend karakter gedurende het verloop van het jaar. Het ontwikkelt zich zonder al te grote ingrepen. Er zijn fraaie wandelpaden met overhangende wilgentakken en uitzicht op de waterpartijen.

In de herinnering leeft het Wilgenbos voort als ooit een van de vogelrijkste gebieden van Zuidelijk Flevoland. Voor de spreek was het een van de eerste slaapplaatsen in deze polder. Wat ze achterlieten was de vlier, waarvan ze 's nachts de zaden uitpoepten.

De Oostvaardersdiepwilg ontleent zijn naam aan het ooit op deze locatie geplande kanaal 'Oostvaardersdiep'. Lees meer over de historie van het gebied in het verhaal hiernaast 'Met de wind'.

Het Wilgeneiland

Met de wind

De Oostvaardersdiepwilg staat aan de rand van het Wilgenbos, een spontaan gevormd bos, vlak bij gemaal De Blocq van Kuffeler en de Oostvaardersdijk.

Deze dijk had eigenlijk het begin moeten zijn van de Markerwaard. Met de aanleg daarvan wordt in 1959 begonnen maar het jaar daarop valt het besluit eerst Zuidelijk Flevoland aan te leggen. De dijk wisselt dus van polder.

Voornaamste reden: deze Zuidelijke polder ligt beter om de woningnood in Amsterdam en het Gooi te lenigen. Bovendien: Zuidelijk Flevoland is kleiner dan de Markerwaard, dus is de aanleg goedkoper.

Als de oorspronkelijke plannen wel waren doorgestaan, zou tussen de dijk van de Markerwaard en de dijk van Zuidelijk Flevoland een breed kanaal zijn ontstaan, het Oostvaardersdiep; een waterweg om Amsterdam via

een oostelijke vaarroute met de Wadden- en Noordzee te verbinden.

Het zou een breed kanaal worden en de Oostvaardersdiepwilg zou in de buitenteen van de dijk hebben gestaan.

Maar men gaat eerst met Zuidelijk Flevoland aan de slag. In 1965 is veertig kilometer gereed van de in totaal zeventig kilometer nieuw aan te leggen dijk.

Bij de aanleg wordt tot in het najaar van 1966 in de Oostvaardersdijk een laatste opening uitgespaard. Voor de doorvaart van schepen en voor de vissers.

In diezelfde periode beginnen baggerschepen met het graven van de Hoge en de Lage Vaart. Het opgegraven materiaal (klei, veen, zand en gemengde grond) wordt op speciale onderwaterdepots gestort. De ervaring in de eerder aangelegde polders heeft geleerd dat de verwerking van deze stortgronden, vanwege de afwijkende samenstelling van de grond, na het droogvallen tot veel kopzorgen leidt.

Op dat moment denkt men er nog aan op deze locaties

Kaart uit 1961 met een overzicht van de 'dijkswerken'.

bos aan te planten.

Na het droogvallen blijkt het reliëfverschil erg mee te vallen. De stortgronden zijn onder hun eigen gewicht ingezakt.

Dan zijn er ook nog de zuigerputten, waar zand is gewonnen voor de dijkbouw, maar deze zijn meer dicht-geslibd dan verwacht.

Deze omstandigheden leiden er mede toe dat het Wilgenbos en de Lepelaarplassen kunnen ontstaan rondom de voormalige zuigerputten. De stortgronden zijn soms nog te herkennen aan de afwijkende begroeiing.

Wat de visserij betreft, in het voorjaar van 1968 worden langs de dijk, tussen Lelystad Haven en Pampus Haven, nog 34 visnetten geteld van een ongeveer even groot aantal IJsselmeervissers. Voor de meesten van hen eindigt het vissersbestaan.

Het laatste gat in de dijk wordt gesloten in oktober 1967, tegenover Harderwijk. Iets eerder zijn de vier centrifugaalpomp van gemaal De Blocq van Kuffeler aangezet. Als het niet regent, zakt het water van Zuidelijk Flevoland met anderhalve centimeter per dag.

De veranderingen in de droogvallende polder gaan nu snel. Vogels ontdekken de rust, ruimte en het voedsel van het nieuwe land. Een voorbijganger meent vanaf de dijk zelfs flamingo's en kraanvogels waar te nemen. Als een deskundige gaat kijken, in augustus 1968, blijkt het om gangbare vogelsoorten voor natte gebieden te gaan maar ook om een groep van meer dan honderd lepelaars.

Tijdens het droogmalen komt aan het einde van dat jaar in het Almeregebied als eerste een deel van een zandplaat langs de Oostvaardersdijk en een langgerekt gronddepot langs de Hoge Vaart boven water. In het voorjaar van het jaar daarop start een zorgvuldig opgezette rietzaaicampagne. Men wil spontane plantengroei en de opkomst van wilgen tegengaan door riet te zaaien. Dat moet in een nauwgezette periode, als de omstandigheden voor het uitlopen van riet ideaal zijn.

De eerste rietvlucht begint op 14 mei. Er zijn zo'n achthonderd vluchten nodig vanaf verschillende vliegvelden en grasstrips rondom Zuidelijk Flevoland.

Het nieuwe land biedt nauwelijks oriëntatiepunten aan de piloten. Om op koers te vliegen worden de vliegers geholpen door vrachtwagens op de dijk, die over speciale zwaailichten beschikken.

Op 29 mei 1968 wordt de polder officieel droog verklaard.

Het riet blijkt de opkomende planten goed te onderdrukken, behalve op de plekken waar geen riet is gezaaid.

Met de wilgen is het anders afgelopen. Zij blijken op een aantal plekken toch massaal te zijn uitgelopen. Op sommige locaties mochten ze blijven. Op andere plaatsen zijn ze chemisch bestreden en later, tegen veel hogere kosten, gerooid met de machine. Aan het verdelgen met gif vanuit een vliegtuig kwam in 1978 een einde.

De Oostvaardersdiepwilg hoorde waarschijnlijk bij deze eerste lichte Zuid-Flevolandse bomen. De wind heeft hem als zaadpluis van het oude naar het nieuwe land gebracht. Als datum op het geboortekaartje heeft waarschijnlijk 'voorjaar 1968' gestaan.

Schoolbomen

Stad, Stedenwijk, Amsterdamweg

1983

Winterlinde

Tilia cordata

52.36743, 5.20930

Levend kunstwerk

De twee linden bij de basisscholen Het Samenspel en De Delta zijn afkomstig uit Kampen waar ze moesten wijken voor de bouw van een politiebureau.

De bomen zijn in het kader van de 1%-regeling geplaatst. De regeling hield in dat één procent van de bouwsom mocht worden besteed aan een kunstwerk. Met enig lobbyen lukte het de beide scholen om het plaatsen van de bomen erkend te krijgen als kunstwerk. Toenmalig onderwijzer en initiatiefnemer Yonty Van Oorschot: "Een levend kunstwerk is toch het mooiste."

Bouwmeesterlinde

Buiten, Bouwmeesterbuurt

31 januari 1988

Zomerlinde

Tilia platyphyllos

52.394147, 5.255595

Verjaardag en woonwijk

De Bouwmeesterlinde is in 1988 geplant ter gelegenheid van de vijftigste verjaardag van Koningin Beatrix.

Een jaar later werd de wijk voltooid.

De wijk in Almere Buiten is in de jaren 1986-1989 gebouwd.

Zoals de naam van de Bouwmeesterbuurt doet vermoeden, zijn de straten vernoemd naar Nederlandse bouwmeesters.

Regenboogbuurt, Hennahof

Regenboogbuurt

Buiten

1994-1998

Diverse beplantingen

52.3942,5.2961

Groen als kleur

In de Regenboogbuurt in Almere Buiten is kleur een belangrijk middel om de woonwijk karakter te geven.

Bomen helpen daarbij.

Voor de wijk, aangelegd in de jaren 1994-1998, is een kleurschema opgesteld voor de bebouwing en het groen.

Een aanvullend element is het zwartgelakte hekwerk dat in de gehele buurt aanwezig is en dat de scheiding tussen openbaar en privé aangeeft.

Landschapsarchitect Alle Hosper heeft het kleurschema vertaald naar de groene inrichting. [1]

In zijn eigen woorden: "Nagegaan is in hoeverre de openbare ruimten in het algemeen en de beplantingen in die ruimten in het bijzonder, een herkenbare bijdrage

kunnen leveren aan het karakter en de sfeer van het toekomstige woongebied.”

Het ligt voor de hand bij groen in een kleurenwijk vooral aan de voor- en najaarskleuren van bomen en struiken te denken, maar voor Hosper zijn de ‘ontwerpmiddelen’ van de beplanting veel uitgebreider.

Zo zijn bomen en al dan niet tot hagen gesnoeide struiken ruimten met een kenmerkende maat en schaal. Dat geldt nog meer voor lanen die sterk kunnen bijdragen aan de beleving van de ruimtelijke structuur. Ook een grasveld, eventueel ingeplant met bollen speelt een rol. Hagen zijn een goed middel om grenzen te benadrukken, bijvoorbeeld tussen openbaar en privé.

Voor Hosper zijn bomen in de Regenboogbuurt belangrijk vanwege hun kleur. Hij geeft een paar voorbeelden van de toepassing van hun kleur.

De appel *Malus ‘Profusion’* brengt afhankelijk van het seizoen een flink effect teweeg. Reden om het kleur- en materiaalgebruik van de aanliggende woningen zorgvuldig te kiezen, ofwel in harmonie, ofwel in een boeiend contrast.

Bomen als magnolia’s en kersen kunnen met hun overdadige witte bloesem een indrukwekkend contrast vormen met bebouwing waarin juist de donkere tinten overheersen.

Hetzelfde geldt voor donkergroene, schaduwrijke bomen als paardenkastanjes vóór een overwegend witte bebouwing.

Hosper: “En wat te denken van een helgele herfstkleur in contrast met blauwe gebouwen?”

[1] Alle Hosper: ‘Themastudie karakteristiek van het groene Meridiaankwartier, 3J, Almere Buiten’, maart 1992

Septet

Haven, Groenstrook Gooimeer/jachthaven

1976

Wilg

Salix

52.329533, 5.215767

Zeven bomen

De wilg heeft een bijzondere levenskracht. Daarvan zijn in Flevoland veel fraaie en bijzondere voorbeelden te vinden. Van individuele exemplaren tot en met complete en spontaan ontstane wilgenbossen.

In het geval van 'Septet' zijn uit een omgevallen wilg zeven nieuwe wilgebomen opgegroeid.

De wilg is te vinden op het 'voorland', een buitendijks gebied bij Almere Haven dat in de jaren 1975 en 1976 is opgespoten.

Het voorland is aangelegd als verfraaiing van de strakke

dijk, om de wind vanaf het water tegen te houden, om al te sterke golfslag in de binnenhaven te voorkomen, voor allerlei vormen van recreatie en als locatie voor een buitendijkse jachthaven.

De aanleg van de binnendijkse haven was een wens die al in 1974 in de plannen voor Almere Haven is te zien. De aanleg daarvan zou de levendigheid van het centrum van Almere Haven vergroten, doorvaart door Flevoland bieden en ruimte geven aan de recreatievaart. En het zou van Almere Haven een echt Zuiderzeestadje maken, want dat heeft een haven en een centrum aan het water.

De wens heeft nogal wat voeten in aarde gehad. Ten slotte was nog nooit eerder in Nederland een aangelegde dijk opzettelijk doorbroken.

Toch is het er in de jaren tachtig van de vorige eeuw van gekomen.

Het groene voorland vormt nu een mooi en rustgevend contrast met de drukte en de stenigheid van het centrum van Almere Haven.

Ribbeling

Haven, Vroege Vogelbos

Gewone esdoorn

Acer pseudoplatanus

52.35002, 5.20331

Geen verklaring

Sommige bomen laten afwijkende patronen zien op hun stam, zoals bij deze esdoorn.

Een verklaring hiervoor bestaat niet.

Wat we wel weten is hoe een boom groeit.

De stam van een boom bestaat uit hout, cambium en bast. Het hout vormt het binnenste deel van de stam. Aan de buitenkant daarvan groeit elk jaar nieuw hout.

De buitenste laag van de stam, de bast, wordt schors. Dood weefsel dat niet meer meegroeit. Daardoor ontstaan aan de buitenkant van de stam de barsten die zo kenmerkend zijn voor veel bomen.

Voor afwijkende patronen van de bast bestaat de theorie van de 'vezelknik'. De houtvezels van een boom bewegen verschillend onder invloed van mechanische krachten, zoals wind of het eigen gewicht. Daardoor kan een bepaald patroon ontstaan aan de buitenkant van de boom.

Deze theorie is niet onderbouwd met wetenschappelijk bewijs.

Een mogelijke verklaring kan ook gezocht worden in het DNA van de boom. Hiernaar is, voor zover bekend, geen wetenschappelijk onderzoek gedaan.

Vijftienstammenlinde

Stad, Waterwijk/Zalmplein
1980
Krimlinde
Tilia x europaea 'Euchlora'
52.39038, 5.23139

Vergeten

Waarschijnlijk zijn deze linden vergeten, nadat ze als plantmateriaal waren ingekuuld.

Bomen die je niet meteen kunt planten, kun je even in de wacht zetten, door ze in te kuilen; in de grond zetten.

Dat is waarschijnlijk in dit geval gebeurd met vijftien linden bij de inplant van de Waterwijk in Almere Stad.

Maar deze zijn dus nooit uitgeplant. Nu vormen ze een stevig vergroeide vijftienstammige linde.

Frank Nederhoed Boom

Buiten, Kruising Gerard Monnikpad en Aakweg
14 december 2006
Plataan
Platanus x acerifolia
52.395774, 5.316303

Collega

De boom staat op de Kruising Gerard Monnikpad en Aakweg. Er ligt een gedenksteen bij.

De plataan is geplant door medewerkers van het team Water, Groen en Natuur van de gemeente Almere naar aanleiding van het overlijden van hun nog jonge collega Frank Nederhoed.

Houten Ekster

Haven, Vroege Vogelbos
2013
52.3507, 5.212154

Boom wordt vogel

Het kunstwerk, een houten Ekster, is gemaakt door Mark Banga, met een kettingzaag.

Niet in een atelier, maar op de plek zelf, in de boom. Er kwam dus ook enige acrobatiek bij kijken.

Wat ooit een bosvak was met door de machine aangeplante populieren, is in de loop van de jaren veranderd in een open ruimte met enkele vrijstaande bomen en een vijver.

Het kunstwerk is in het voorjaar van 2013 vervaardigd.

Kwintet

Haven, Vroege Vogelbos
Populier
Populus
52.348135, 5.207340

Omlieren

Deze populier is door een groep kinderen met een lier omgetrokken tijdens een boomfeestdag.

De boom is letterlijk omgebogen waarbij een deel van de stam verbinding hield met de wortels.

De activiteit vond plaats om de kinderen te laten zien dat bij een storm het omwaaien van een boom niet het levenseinde van een boom hoeft te zijn.

Het experiment werd als zeer geslaagd beschouwd.

De populier heeft daarna het leven gegeven aan vijf nieuwe populieren.

Kathedraal

Buitengebied, Leeuwerikpad

1987

Italiaanse populier

Populus nigra 'Italica'

52.322095, 5.317397

Perfekte ruimte

De kathedraal van Almere is een groene kathedraal.

Het is een kunstwerk van Marinus Boezem.

Hij heeft de Notre-Dame van Reims als voorbeeld genomen. Volgens Boezem de meest geperfectioneerde ruimte door mensen geschapen.

Italiaanse populieren, 176 in totaal, vormen de plattegrond van het gebouw.

De bomen staan op de plaats waar in de kathedraal de pilaren staan.

Stenen in de grasmat geven de kruisgewelven van het origineel weer.

Oorspronkelijk was het idee van landschapskunst dat het kunstwerk in de natuur kon vergaan. In overleg met de kunstenaar is besloten de Groene Kathedraal te behouden.

In 2022 heeft een renovatie plaatsgevonden. Daarbij is een deel van de bomen vervangen.

Iets verderop ligt het diapositief. In het bos is de plattegrond van de Notre-Dame uitgespaard.

To Mati

Stad, Ben Turpinpad
21 maart 1992
Papierberk
Betula papyrifera
verdwenen

De witste boom

To Mati is een project van kunstenaar Marcel van Campen en werd uitgevoerd op 21 maart 1992.

Mensen, aarde en een boom vormen onder regie van de kunstenaar een kunstwerk. Voor het kunstwerk verzamelen zich honderdvijftig mensen, allen in het zwart gekleed. Op de plek van de uitvoering ligt op een altaar een papierberk, met een zeer witte stam. De wortels zijn verpakt in smetteloos wit linnen. Het altaar staat in een ovale vorm. Het ovaal heeft in dit kunstwerk onge-

twijfeld te maken met een bijzondere eenheid, de baan van de aarde om de zon.

De aanwezigen zijn in afwachting van het moment waarop boom, aarde en mensen zullen versmelten. Iets verderop staat een hoogwerker. Van daaruit zal Van Campen met zijn camera opnamen maken van het kunstwerk.

Maar dan... Opeens raast het noodweer. Nergens een plek om te schuilen tegen de koude wind die bakken regen en hagel meevoert. Van Campen verlaat ijlings de hoogwerker. Voor de aanwezigen rest geen andere oplossing dan net als dieren in de wei met hun achterste in de wind te gaan staan en te wachten. Na twintig minuten lijkt het weer enig mededogen te hebben. Kletsnat van de regen en rillend van de kou doet men tevergeefs een nieuwe poging.

Later krijgt de berk alsnog zijn plaats. In het parkje er omheen worden *Betula costata*'s aangeplant. De papierberk overleeft het niet. Een tweede berk wordt met fatale afloop door een vrachtwagen omver gereden.

Omgekeerdeik

Haven, Eksternest

december 2019

Zomereik

Quercus robur

52.35097, 5.21265

Terug van het andere halfrond

Op initiatief van het Genootschap Het Levende Huis zijn enkele eikels teruggehaald uit Zuid-Afrika. De 'Omgekeerdeik' is opgekweekt uit één van deze eikels.

Eiken komen op het zuidelijke halfrond niet voor, behalve in de punt van het Afrikaanse continent. Ze zijn daar terechtgekomen omdat de 'VOC' eikels meenam, om eiken uit te laten opgroeien. Voor wie dat niet meer weet: de VOC - de Verenigde Oostindische Compagnie - was een Nederlandse firma ten tijde van de Gouden Eeuw. Haar aandeelhouders werden rijk van de koloniale opbrengsten.

De VOC bezat een post in Zuid-Afrika waar langsvarende schepen zich konden bevoorraden, met groente, fruit en water.

Water bleef (dat gold ook voor groente en fruit) tijdens de overtocht naar 'Indië' niet lang goed. Beter waren alcoholische dranken zoals bier en wijn.

Daarom is door de VOC-commandeurs Jan van Riebeeck en Simon van der Stel wijnbouw geïntroduceerd. Dat was beter dan water en het bracht ook meer in het laatje.

Van der Stel begreep dat eikenhouten vaten nodig waren om de wijn te laten rijpen en bewaren.

Daarom zijn eikels geïmporteerd. De eiken bleken zich op hun nieuwe plek thuis te voelen. Het hout bleek echter niet geschikt voor wijnvaten, te poreus. Zoals we anno nu weten, heeft Zuid-Afrikaanse wijn een goede reputatie en de eiken verfraaien dorpspleinen en landschappen.

Op www.boomverhalen.nl staat een uitgebreid verhaal over de VOC, eik en wijn.

Henk Smeeman Boom

Buitengebied, Hoek Kempphaanstraat

2008

Krimlinde

Tilia x europaea 'Euchlora'

52.339312, 5.274711

Boom met zetels

Bij zijn afscheid als wethouder kreeg Henk Smeeman een boom waarin zetels waren opgehangen. De zetels zijn representatief voor het aantal jaren dat hij wethouder was.

Hij was voor de VVD wethouder van Almere van 1998 tot 2002 en van 2006 tot 2008.

Zijn afscheidboom staat niet zomaar op het stadslandgoed.

In de opeenvolgende reeks van drie wethouders, die het mogelijk hebben gemaakt dat het initiatief voor Stadslandgoed de Kempphaan gerealiseerd zou worden, was Smeeman degene die de bestuurlijke aftrap gaf en hij zorgde ervoor dat de bal bleef rollen.

In de loop van de tijd zijn de meeste stoelen uit de boom gevallen; er hangen er (situatie 2021) nog twee in. De linde is in diezelfde tijd mooi volgroeid.

Hans Warrink Boom I en II

Buitengebied, Stadslandgoed, Stad & Natuur Almere
2013

Zwarte tulepoboom en amberboom

Nyssa sylvatica en Liquidambar

52.3414, 5.27229

Voetafdruk

Hans Warrink is in 1981 begonnen bij het openbaar lichaam Zuidelijke IJsselmeerpolders, later de gemeente Almere. [1] Het was zijn taak om de natuur- en milieueducatie binnen Almere gestalte te geven.

Eerst gebeurde dat vanuit het gebouw van Gemeentewerken, later vanuit een schoolgebouw in Stedenwijk Zuid, weer later vanuit het Natuur- en Milieucentrum het Eksternest en weer later vanaf het Stadslandgoed de Kemphaan. Daar is de gemeentelijke afdeling Natuur- en milieueducatie in 2009 verzelfstandigd tot de stichting Stad & Natuur Almere.

Er is bijna geen jongere in Almere die niet via het educatieve lesaanbod van Eksternest/Stad & Natuur Almere met de natuur in aanraking is geweest.

Daarnaast heeft Warrink, nog los van allerlei projecten, zijn voetafdruk achtergelaten in (onder meer) het landschap van het Eksternest en het stadslandgoed. Omdat het paste bij de natuureducatieve taak of gewoon omdat er een goede mogelijkheid was om Almere verder te helpen ontwikkelen.

De gemeente Almere kende hem bij zijn vertrek in 2013 als directeur Stad & Natuur Almere de Erepennen van Almere toe.

Tot zijn vele initiatieven behoren ook de aanplant van bijzondere bomen. En daarvan heeft hij er nu twee. De Amberboom is een gift van zijn collega's. Op een paar meter afstand staat de Zwarte tulepoboom. Deze is aangeboden door het bedrijf Boogaart Almere, bij zijn vertrek als directeur van Stad & Natuur Almere.

[1] Onder 'Gemeenteboom' wordt uitleg gegeven over het openbaar lichaam Zuidelijke IJsselmeerpolders.

Kastanjehof

Buitengebied, Pampushout, Van Wagtendonkpad
1978

Witte paardenkastanje
Aesculus hippocastanum
52.36706, 5.15766

Pampushout

In het Pampushout vormt een aantal kastanjes een hof. De bomen maken een rijke groei door. Het belooft een bijzondere plek te worden in het stadsbos van Almere.

De eerste bomen van het Pampushout zijn geplant in 1978, in het deel waarin ook de Kastanjehof staat. Het ontwerp van de hof komt dan ook zeer waarschijnlijk voor rekening van landschapsarchitect Jan Panhuysen, die het ontwerp heeft gemaakt voor wat toen als het 'zuidelijke deel van Pampushout' werd beschouwd.

De aanleg van het oorspronkelijke Pampushout heeft geduurd tot en met 1983.

Het Pampushout heeft daarna in de jaren 1987-1989 een flinke uitbreiding gekregen. Dat was het gevolg van een besluit uit 1981 om de spoorlijn in de Oostvaardersplassen te verleggen. Daardoor kreeg meer grond in Zuidelijk Flevoland de bestemming 'natuur', wat ten koste ging van de oppervlakte aan 'bos'. Dat is gecompenseerd door meer bomen aan te planten in Flevoland. Het Pampushout is als gevolg hiervan uitgebreid tot aan het IJmeer en het Markermeer.

Pampushout is van meet af aan bedoeld als een stadsbos, het heeft een belangrijke recreatieve functie, met name voor de inwoners van de woonwijk Noorderplassen, Almere Poort en straks Almere Pampus. Toen Almere zich voor het eerst kandidaat stelde voor de Floriade in 1992 werd het Pampushout aangewezen als locatie voor de tuinbouwtentoonstelling.

Inmiddels is het bos door de beheerder, Flevo-landschap, toegankelijker gemaakt onder meer door de aanleg van paden. Maar ook de natuur is belangrijk in het Pampus-

Kastanjehof

hout. Zo worden in het kader van het project 'Gouden Randen Pampushout' de oorspronkelijke 'harde' randen van het polderbos verzacht met water, riet, ruigte en openingen. Dat geeft meer beleving maar leidt ook tot meer ecologische rijkdom.

En niet te vergeten: zichtlijnen. Die zijn zeer karakteristiek in het polderlandschap, en zeker in het Pampushout, maar worden nogal eens over het hoofd gezien. Daarom heeft Lieke Frielink, in opdracht van Flevo-landschap 'Land Art sculptuur Cityscape follows Manscape' gerealiseerd.

Het is het tweede kunstproject in Pampushout, naast 'Polderland Garden of Love and Fire' van Daniël Libeskind.

De kastanjes van de Kastanjehof staan ter hoogte van een smalle doorgang aan het Van Wagtendonkpad.

Bomenstad

In 1994 begroette Almere haar honderdduizendste inwoner. Ter gelegenheid daarvan werden op 16 november van dat jaar op twintig locaties, telkens vijf bomen van verschillende boomsoorten geplant. Onder de naam 'Bomenstad' breidde dit project zich verder uit. Op 20 maart 2002 was er weer een belangrijke impuls. Kort daarvoor was het inwonertal de honderdvijftigduizend gepasseerd en telde de jonge stad vijfentwintig jaar. Bomenstad werd uitgebreid van honderd naar honderdvijftig bomen, verdeeld over dertig boomsoorten.

De plantplekken zijn zo gekozen, dat de bomen iets aan de ruimte toevoegen en dat ze kunnen uitgroeien tot visueel aantrekkelijke boomgroepen. Er is gekozen voor soorten die opvallen. Bijvoorbeeld door hun speciale

bloei, door opmerkelijke vruchten of door bijzondere herfstkleuren. Bij volle wasdom zullen de boomgroepen een monumentale uitstraling hebben.

De bomen zijn aangeboden door groenaannemers die werkzaam zijn in Almere. Kinderen en vertegenwoordigers uit de Almeerse samenleving hebben het plantwerk verricht.

Bij elke boomgroep staat een herinneringsteken in de vorm van een bronzen gedenkplaat op een zuil van basalt met de reden van de aanplant. De Almeerse beeldhouwer Siemen Bolhuis heeft hiervoor het ontwerp gemaakt en voor de uitvoering gezorgd.

Uitgebreidere informatie over Bomenstad is te vinden op de website www.boomverhalen.nl.

Beuys, Bolhuis en Warrink

Dit verhaal gaat over de basalten zuilen die zijn gebruikt bij het project 'Bomenstad'. En over het concept boom en basalt in de moderne kunst.

'Bomenstad' is een project van groenaanemers uit Almere dat de inwonergroei van Almere markeert bij de 100.000e en 150.000e inwoner. Op verschillende plaatsen in de stad zijn dertig groepjes bomen geplant die zijn gemarkeerd met een basalten zuil en een bronzen plaquette.

De basaltzuilen zijn in een Duitse groeve achter Bonn uitgezocht door kunstenaar Siemen Bolhuis en projectcoördinator (namens groenaanemers en gemeente) Hans Warrink.

Bij het bezoek aan de mijn bleken er al zuilen klaar te liggen. De bezoekers ontmoetten er de directeur van Rockwool, de eigenaar van de mijn, die in de groeve op gereedliggende zuilen wees, onder meer bedoeld voor het standbeeld van Cornelis Lely in Lelystad.

"Wij hebben de mooiste met een spuitbus gemarkeerd", aldus Hans Warrink, die vertelt dat het nog een heel werk was om de zuilen te 'oogsten'.

"Normaal wordt basalt met springstof gewonnen en gaan de brokstukken naar de steenwolfabriek. Deze zuilen moesten één voor één met een zware kraan uit de groeve worden getild. Pas bij voldoende lengte en geen breuk waren ze bruikbaar en dus ook hufteerproof."

Rockwool bleek overigens het basalt voor het project volledig te willen sponsoren, inclusief het transport.

In Almere zijn de koppen van de zuilen gepolijst door Bolhuis. En hij heeft in de steen een contramal uitgeslepen waarin de bronzen plaquette naadloos past. Bolhuis na zoveel jaren: "In de basaltmijn aanwezig zijn met die enorme wand van basaltzuilen was een onverwachte en overweldigende ervaring, die ik me herinner als een moment van puur geluk. Dat moment is gelukkig vastgelegd en de foto ervan hangt als herinnering nog steeds naast mijn computer."

Overigens, de bank van boswachter Herman Hake, de Herman Hake Bank, die hij bij zijn vijftienvijftigjarig ambtsjubileum heeft gekregen, is van dezelfde serie basalt en ontworpen door Siemen Bolhuis. Hij staat op Stadslandgoed de Kemphaan.

Beuys

Het bijzondere is dat er een vergelijkbaar project is rondom boom en basalt.

Dit is een project van Joseph Beuys.

Beuys behoort tot de invloedrijkste kunstenaars van de 20e eeuw. Hij werkt veel met natuurlijke materialen zoals vet, vilt, bijenwas, basalt en dode hazen en gebruikt verschillende kunstvormen om zijn ideeën te uiten. Zijn basisconcept: maak de toeschouwer deel van het kunstwerk c.q. het idee.

In 1987 plantte hij in het kader van kunsttentoonstelling Documenta 7 in Kassel zeventien eiken. Naast elke eik liet hij een basalt zuil plaatsen.

Het project heette '7000 Eichen' en het motto van de kunstenaar was '7000 Eichen - Stadtverwaltung statt Stadtverwaltung', een Duitse woordspeling met de betekenis 'creëer bossen in de stad in plaats van de stad te besturen'.

Het is met 4,3 miljoen Duitse mark overigens een van de duurste kunstprojecten ooit. De sponsoring kwam niet goed tot stand. Beuys heeft uiteindelijk zelf het meeste bijgedragen.

Van alle Documenta's heeft deze wel de meeste sporen

nagelaten in Kassel. Daarnaast heeft Beuys' idee anderen geïnspireerd. Ook elders op de wereld zijn eiken, met een basalt zuil bij hun stam, geplaatst.

Zo vind je in de wegberm bij de Zonnehoeve in Zuidelijk Flevoland ook een eik met een zuil.

Wat betekent het kunstwerk '7000 Eichen'? Waarschijnlijk vervult de eik zijn traditionele rol, die van boom. Alle bomen bij elkaar maken een bos. Het doet er niet toe of er veel ruimte tussen de bomen aanwezig is. Onder landschapsarchitecten is het een wijsheid dat de ruimte tussen bomen belangrijker is dan de boom.

Wat betekent de basalt zuil? Dat zal de bestuurder van de stad zijn, in zijn nieuwe rol. Maar Beuys denkt natuurlijk op een hoger niveau. Het miljoenen jaren oude vulkanische gesteente staat voor het nieuwe. Beuys nodigt de toeschouwer uit iets nieuws te doen op de plek waar hij leeft. Het voorbeeld geeft hij erbij.

Desgevraagd laat Hans Warrink weten dat hij het project van Beuys kende. "Beuys was een overtuigd antroposoof en die filosofie is voor mij altijd een inspiratiebron geweest. Ik was in die tijd ook actief op de Zonnehoeve". Hij weet wel bijna zeker dat hij 'de bomen in Kassel' heeft besproken met Siemen Bolhuis. Bolhuis heeft geen direct verband op zijn netvlies maar hij sluit onbewuste synchroniteit niet uit en evenmin dat Bomenstad via de inbreng van Hans Warrink linkt aan Joseph Beuys.

De basalt zuilen van Bomenstad zijn er natuurlijk om te attenderen en te memoreren. Maar er is niets mis mee om een groot idee, dat van Beuys, ook voor ogen te hebben als je kijkt naar de bomen en hun zuilen.

Bij de foto: bovenkant van de basalt zuil met de bronzen plaquette. Deze zuil staat in Almere Haven, Grasmeent-Meentpad bij de hopbeuk.

In het midden, tussen het overdadige groen, de ginkgo, uitkijkend over de vijver, een gewilde locatie voor trouwfoto's.

Ben te Raa Boom

Haven, Vroege Vogelbos

1994

Japane notenboom

Ginkgo Biloba

52.350791, 5.211788

Meerkernig of bandstad

De schrijver van de teksten van 'Boomverhalen' heeft, toen hij op het Eksternest werkzaam was, onder werktijd een artikel vervaardigd en daarvoor, na publicatie in een landelijk tijdschrift, een vergoeding ontvangen van zegen en schrijven honderd Nederlandse guldens.

Dat was aan een ieder bekend die het wilde weten.

Maar, in het stuk staat iets over de 'meerkernige opzet' van Almere en dat bevalt sommigen niet, meer in het bijzonder enkele personen hoog in de gemeentelijke

organisatie, want sinds kort, nieuw beleid, was sprake van Almere als 'bandstad'.

Zoals gebruikelijk in een ambtelijk orgaan gaat dan een vermaning uit, via de hiërarchische weg, helemaal tot aan beneden aan toe. Daarbij zwelt zo'n berisping aan tot orkaankracht.

De chef die de berisping moet overbrengen is Hans Warrink.

Waarom hij de vermaning nooit heeft overgebracht, heeft hij nooit verteld. Ofwel hij vond het onzin, die kans is groot, ofwel hij moet gedacht hebben 'het ene oor in, het ander oor uit'. Ook daarin zou hij gelijk hebben gehad.

Al goed, het voorval was memorabel genoeg om een boom te planten. Tenslotte was er een budget. Van de honderd gulden is een Ginkgo Biloba aangeschaft en gepland bij de vijver vlak achter het Eksternest.

Bos der Onverzettelijken

Stad, Vrijheidsdreef, Bos der Onverzettelijken
52.38303, 5.2403
1993, 2012

Een levende herinnering

Het Bos der Onverzettelijken is een levend monument voor het verzet in de Tweede Wereldoorlog.

Het is in zijn eerste vorm in 1993 aangeplant.

Toenmalig projectleider Almere Stad, Paul van Kreeel: "Stichting Samenwerkend Verzet 1940-1945 zocht een plek voor een monument en had daarvoor contact gezocht met burgemeester Cees de Cloe van Almere. Dit zou het laatste oorlogsmonument worden van Neder-

land. Ik heb het tot stand gebracht met Paul de Maar als landschapsontwerper", aldus Van Kreeel in 'Het DNA van Almere'. [1] [2]

Daarin lezen we ook dat hij warme herinneringen heeft aan het project maar dat het ook emotioneel beladen was. Hij werkte samen met Harry Verhey, voorzitter van de Stichting Samenwerkend Verzet 1940-1945. Verhey was oud-verzetsman, communist en later wethouder van Amsterdam.

Het monument bestond uit 2133 + 1 bomen, één voor elke omgekomen verzetsstrijder en één voor de onbekende soldaat.

Van Kreeel in het DNA van Almere: "Midden in het monument ligt Kindervakantieland, met door de jeugd van Almere van sloophout getimmerde hutten. De veelal

Monument 'Rise'

bejaarde bestuursleden van Stichting '40-'45 waren daar heel positief over; op die manier zou ook de jeugd van Almere weer kennismaken van de oorlog.” Kindervakantieland is later verhuisd naar Stadslandgoed de Kempiaan maar de jeugd is er nog, de locatie heet nu 'Jeugdland Stad'.

In 2012 is begonnen met een grote renovatie in het Bos der Onverzettelijken. Het oorspronkelijke concept was door natuurlijke ontwikkelingen niet meer houdbaar. In 2012 is De Anne Frank Boom geplant op het Herdenkingsveld. Lees hierover 'Anne Frank Boom'.

In 2021 is het monument 'Rise' op het Herdenkingsveld onthuld. Het monument eert de acht bemanningsleden van de Short Stirling BK716, een Britse bommenwerper neergeschoten in de nacht van 29 en 30 maart 1943 na een bombardementsvlucht op de Duitse hoofdstad Berlijn. De stoffelijke resten van de bemanning zijn in 2021 geborgen.

[1] Brans Stassen: Het DNA van Almere, 2008

[2] Paul van Kreel heeft van 1976 tot 1992 als planoloog gewerkt aan Almere Stad, eerst bij de Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders, later bij de gemeente Almere. Paul de Maar heeft van 1976 tot 1997 als landschaparchitect gewerkt aan Almere, eerst bij het 'Projektburo Almere' (Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders), later bij de gemeente Almere.

Anne Frank Boom

Stad, Vrijheidsdreef, Bos der Onverzettelijken
11 april 2012

Witte paardenkastanje
Aesculus hippocastanum
52.382852, 5.240531

Wereldwijd

De Anne Frank Boom is opgekweekt uit een vrucht van de witte paardenkastanje uit de tuin van het Achterhuis, aan de Prinsengracht in Amsterdam.

Anne Frank verschool zich in de Tweede Wereldoorlog in het Achterhuis en schreef daar haar dagboek. Ze besteedde drie keer aandacht aan de kastanje, die zij vanuit het zolderraam kon zien.

In de jaren na de oorlog begon de boom te lijden aan ouderdom en ziektes. Sinds 1993 zijn pogingen ondernomen om de kastanje te redden. Een windstoot op 23 augustus 2010 werd de boom fataal; hij brak een meter boven de grond af.

Van de kastanje bij het Achterhuis zijn inmiddels over de hele wereld zaailingen aangeplant, waaronder dit exemplaar in Almere.

Herplant

Stad, Bos der Onverzettelijken, Herdenkingsveld
1993

Gewone vleugelnoot
Pterocarya fraxinifolia
52.38327, 5.24019

Lange armen, soms lange tenen

In het Herdenkingsveld van het Bos der Onverzettelijken staan enkele imposante vleugelnooten.

Ze zijn afkomstig uit de Leemwierde in Almere Haven waar ze weg moesten, omdat ze overlast veroorzaakten.

Het wortelstelsel van de boom maakt zowel oppervlak-

kige als diepgaande wortels. In de Leemwierde veroorzaakte dat het opdrukken van de stoeptegels. Daarnaast heeft de boom de neiging wortelscheuten te vormen. Deze tenen, de worteluitlopers, kunnen de volledige ruimte onder de boom in beslag nemen en ook buiten de boomspegel voortwoekeren.

Op dit punt voldoen de vleugelnooten niet aan de karakteristiek voor deze boomsoort: de exemplaren in het Bos der Onverzettelijken vormen geen scheuten.

Een bovengrondse karaktertrek van de vleugelnoot is dat hij breed uitstaande en laag aangezette takken vormt.

Ook zijn kleuren in het najaar maken hem imposant. Omdat hij een dicht bladerdak heeft groeit niets onder de kroon.

Het Mandelaplein in 2012

Mandelaboom

Stad, centrum, Mandelaplein
1998
Amerikaanse amberboom
Liquidambar styraciflua
52.37598, 5.21901

Eerbetoon

De Mandelaboom staat op het naar hem genoemde plein in het centrum van Almere Stad.

Mandela belichaamt de strijd tegen apartheid. De boom en het plein zijn een herinnering daaraan en een erbewijs.

In het stadscentrum wordt veel gebouwd en herbouwd. De Mandelaboom ontbreekt dan nogal eens op zijn eigenlijke plek. Hij staat dan tijdelijk ergens anders.

Kroningsboom

Stad, Stadhuisplein
9 april 2013
Hollandse linde
Tilia europaea
52.371558, 5.221212

Kroningsboom

De 'Kroningsboom' is aangeplant ter gelegenheid van het koningschap van Willem-Alexander van Oranje Nassau. De boom is geplant door loco-burgemeester mevrouw I. Smidt en kinderen van basisschool Samenspel.

Het aanplanten van een boom zoals een kroningsboom of een koningslinde bij een troonsbestijging is een traditie in Nederland.

De traditie wil dat een koningslinde of een koninginlinde een Tilia europaea 'Koninglinde' is. De linde van het Stadhuisplein is een Tilia europaea 'Euchlora', en daarom spreken we van een kroningsboom.

Lease Plan Bos

Buitengebied, Pampushout, tussen Hogering en Pinasweg

1997

Linde, zwarte walnoot

Tilia, Juglans nigra

52.3604, 5.1682

Kerstcadeau

Geen wijn of een in leder gebonden agenda maar een bos. De kerst- en nieuwjaarsgroet van het in Almere gevestigde Lease Plan van het jaar 1996 bestond uit een lindenbos met walnotenbomen.

“Zo doen we wat terug voor de natuur. En als u weet dat lindenbomen in bosvorm hoogst zeldzaam zijn in Nederland, is het duidelijk dat de natuur iets gelukkiger het nieuwe jaar ingaat”, aldus de kerst- en nieuwjaarsgroet van het autoleasebedrijf.

Het bos is begin 1997 in samenwerking met Flevo-landschap aangelegd in het Pampushout. Lease Plan heeft

voor realisatie een bedrag van 75.000 gulden geschonken.

De link met de natuurorganisatie is wellicht ontstaan omdat Flevo-landschap in die tijd de dienstauto's van Lease Plan leasede.

In ieder geval had Flevo-landschap de ruimte. Sommige populieren in het Pampushout begonnen aan het einde van hun latijn te raken en waren dus aan vervanging toe.

Zo ook de populieren in 'vak A6' waaronder in het jaar 1985 de 'populier Dorskamp', van de populieren een van de snelste groeiers. Daar kwamen de linden en walnoten van Lease Plan voor in de plaats.

De aanplant van het bos werd in het voorjaar van 1997 afgerond met een feestelijke lentelunch.

Lease Plan behoorde tot de eerste grote bedrijven in Almere Stad. Op één van de kantoorpanden was een windmolen geplaatst, toen erg ongebruikelijk. Het pand is in 2022 gesloopt om plaats te maken voor woningen.

De vier rode beuken bij de sluis

Buitengebied, Vaartsluisbos bij de sluis
2004

Bruine beuk

Fagus sylvatica Atropurpurea

52.40693, 5.23168

Voor honderd jaar

Het Wilgeneiland en het Vaartsluitbos behoren tot de laatste ontsloten gebieden van Almere.

Je kon er wel komen maar makkelijk was het niet. De realisatie van de Wilgenbrug in het jaar 2005, vlakbij gemaal De Blocq van Kuffeler, maakt een bezoek aan het door de Hoge en Lage Vaart en Hogering ingesloten gebied eenvoudiger.

Vanwege de smalle bruggen blijft het een spannend bezoek. De oversteek via een verbidingsbrug in de sluis van het Wilgeneiland naar het Vaartsluisbos is een markante plek in de route.

Medewerkers van Flevo-landschap hebben juist op deze plek vier rode beuken aangeplant. Ze staan nu bekend onder de naam 'De vier rode beuken bij de sluis'.

'Rode beuk' is een in de Nederlandse taal gebruikelijke aanduiding voor deze boomsoort, maar de officiële naam [1] is 'bruine beuk'.

Rood of bruin, de kleur is een opvallende markering in het landschap. De bomen kunnen zeker honderd jaar mee, ze vormen dus ook een markering in de tijd.

[1] Nederlandse namen van cultuurplanten, standaardlijst 2020.

Tiny Forest

De kiem

Tiny forests is een initiatief van IVN.

Tiny Forest zijn 'dichtbegroeid, klein en inheems'.

Een prettige plek voor vlinders, vogels, bijen en kleine zoogdieren en voor mensen. Kinderen leren in het buitenlokaal over de Nederlandse natuur en buurtbewoners ontmoeten elkaar op een prettige en gezonde plek.

Almere heeft (2021) de meeste Tiny Forests van Nederland! De locaties:

Odytrees, Cascadepark Almere Poort
 Bostimist, Hildo Kropstraat Almere Stad
 Maathai Bos, Niels Bohrstraat Nobelhorst
 Kruiderszeebosje, Koggepark Almere Stad
 Krachtbossie, Krachtveld Almere Haven
 Albatros, Edelhertweg Almere Buiten
 De Groene Kosmos, Rietmeent Almere Haven
 Vlieger, Vliegerpark Almere Haven
 Successie Bossie, Floriadeterrein Green Island Almere Stad

Herman Navis Eikenlaan

Buitengebied, Watersnipweg

1983

Zomereik

Quercus robur

52.347772, 5.285114

Een Achterhoeks accent

Herman Navis is van 1980 tot begin 1984 werkzaam in het groen in Almere in dienst van de Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders.

Het zijn de booming jaren van deze organisatie, die Lelystad en Almere ontwikkelt en door zijn landbouwactiviteiten de grootste boer van Europa is.

Er zijn nog nooit zoveel huizen gebouwd, landbouwgronden bewerkt en bomen aangeplant als juist in deze jaren. Er wordt vierduizend hectare bos en stadsgroen in Almere gerealiseerd.

Kwaliteit is belangrijk maar dat geldt ook voor de aantallen.

Het hoge planttempo komt voort uit de wens om snel groen volume te krijgen. Om dat mogelijk te maken is de grond van het landbouwbedrijf op afroep beschik-

baar en de landschapsarchitecten hebben de contouren van de boomvakken van de bossen al op een kaart ingetekend.

De afdeling groenvoorzieningen bepaalt zelf het assortiment dat wordt aangeplant. Er zijn twee restricties: 70% van de aanplant bestaat uit pionierssoorten, in de praktijk populieren, en de keuze is gebonden aan het aanbod van de eigen kwekerij van de Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders in Roggeboetzand.

De keuze van de boomsoorten maakte Navis meestal 's avonds thuis, in zijn woning op de Overgouw in Almere Haven. De kaarten met de contouren van de bosgebieden liggen dan uitgespreid op de vloer. Daarnaast liggen de uitdraaien van de boomkwekerij met het beschikbare assortiment. Hij kan gebruikmaken van de uitgebreide ervaringen van zijn collega's met boom- en grondsoorten. Zo wordt in een periode van vier jaar het grootste deel van het bosassortiment van Almere ingevuld op een woonkamervloer.

Een persoonlijke noot mag daarbij natuurlijk niet ontbreken. Navis is afkomstig uit de Achterhoek. Daar heb je veel eikenlanen. Een fraai landschapsbeeld dat ook in Almere goed zal passen, vindt hij. Daarom is de Watersnipweg in het Almeerderhout een eikenlaan geworden.

Michauxpad

Zaadgaardeiken

Buitengebied, Michauxpad
2013
Zomereik
Quercus robur
52.415672, 5. 298913

Kwaliteit

Het Michauxpad in het Almeerderhout was een fraaie bomenlaan met meerdere rijen populieren. Maar deze waren op een gegeven moment aan het einde van hun latijn en moesten worden verwijderd.

Het is een onvermijdelijke schok die hoort bij het polderlandschap. In Almere zijn veel lanen beplant met snelgroeïende bomen om snel effect te krijgen maar ze zijn niet 'duurzaam'.

Nieuwe aanplant vergt geduld maar voor het Michauxpad is de belofte groot. Ter vervanging zijn in 2013, ook weer in meerdere rijen, honderdvijftig eiken aangeplant. Daarnaast zijn in datzelfde jaar zes eiken aangeplant langs het pad tussen Natuurbelevingscentrum de Oostvaarders en het parkeerterrein

De eiken zijn bijzonder vanwege hun kwaliteit en hun erfelijke eigenschappen.

Ze zullen uitgroeien tot prachtige, rechte, majestueuze eiken. De eikels van deze bomen kunnen uitstekend als zaaigoed gebruikt worden, zodat hieruit ook weer zeer goede bomen kunnen groeien.

Hoe komt dat? In Wageningen zijn onderzoekers al tientallen jaren op zoek naar de beste eikembomen. Daarvoor is men vele bossen en laanbeplantingen af geweest

en heeft men bomen op uiterlijke kenmerken geselecteerd. Alleen de beste eikenbossen en -lanen kregen het predicaat 'selectie'.

De eikenbomen langs het Michauxpad en bij het Natuurbelevingscentrum zijn ooit als eikel geoogst van enkele eikenlanen in het Brabantse dorp Mierlo. In Mierlo staat een volwassen aanbeplanting van circa 150 eiken met de kwalificatie 'Selectie-eiken'. Deze oude eiken hebben een hele goede vorm: rechte stam, fijn betakt, geen waterlot, etc. De eikels uit Mierlo hebben de naam 'selectie Mierlo-01' gekregen.

Van deze selectie eiken zijn door de Wageningse onderzoekers veertig jaar geleden eikels geoogst en bomen van opgekweekt. Daarna is onderzocht of de mooie 'moederbomen' uit Mierlo ook goede nakomelingen kunnen voortbrengen. Uit tests blijkt dat dat het geval is. Dus: de eiken langs het Michauxpad, zullen uitgroeien tot een mooie vorm.

Deze bijzondere eiken zijn er gekomen op initiatief van Staatsbosbeheer, de beheerder van het Almeerderhout en de Oostvaardersplassen. Staatsbosbeheer streeft bewust naar verbetering van de bomen door het aanplanten van kwaliteitsbomen zoals deze eiken.

Kroningsboom Almere Haven

Haven, Centrum, Kerkstraat
30 april 1980
Gewone esdoorn
Acer pseudoplatanus
52.33538, 5.22051

Troonsbestijging

Deze boom is geplant ter ere van de troonsbestijging van Koningin Beatrix op 30 april 1980.

De esdoorn is geplant op initiatief van het Oranjecomité.

Jan Wouter Bruggenkamp: 'Uitzicht op de Noorderplassen vanaf SAW 1 ter hoogte van kunstwerk D', 1978

Weglandschap

Hoge Ring en A6
1978, 1979

Onbewust landschap

Bij wegen denk je meestal aan asfalt en viaducten. Sommige wegen hebben echter ook een landschappelijke inpassing op basis van een landschapsplan.

Wel of geen bomen speelt een belangrijke rol.

Dat geldt voor de A6 en de Hoge Ring.

De A6 is vanaf de Hollandse Brug tot aan Lemmer ingericht op basis van het 'Landschapsplan A6'.

Het inpassen van snelwegen in het landschap is in de 20e eeuw begonnen in met name Amerika en Duitsland. Ook Nederland heeft een aantal fraaie voorbeelden van de combinatie landschap en snelweg. De A6 hoort hier bij.

Het Landschapsplan A6 is overigens vastgesteld na een langdurige controverse tussen de betrokken rijksdiensten. Staatsbosbeheer, sinds het begin van de 20e eeuw adviseur van Rijkswaterstaat over de landschappelijke inpassing van snelwegen, wilde een massieve beplanting in de vorm van meerdere rijen eiken aan weerszijden van de A6 in zowel Zuidelijk als Oostelijk Flevoland. Dat was een logische consequentie van de wijze waarop wegen werden beplant in beide polders. Hoe belangrijker de weg, hoe nadrukkelijker de beplanting aanwezig zou zijn.

De andere partijen zagen dat niet als een goede oplossing. Onder meer vanwege het onderhoud, het een-tonige beeld en als gevolg daarvan het gevaar voor de verkeersveiligheid.

In plaats daarvan wilden zij de karakteristiek van het Flevolandse landschap laten terugkeren in de beplanting van de A6.

Het gedeelte Hollandse Brug - Lelystad van het Landschapsplan A6 komt gereed in 1979. [1] Daarin lezen we over de hoofdropzet:

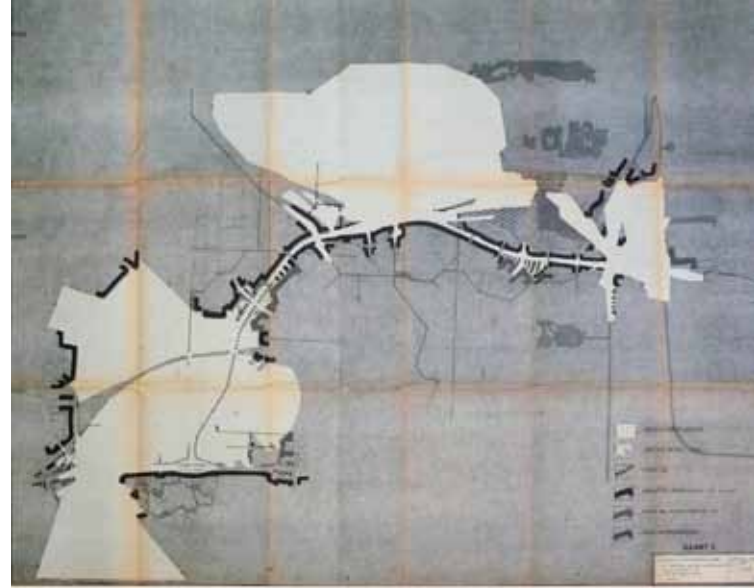
- Almere: duidelijk stedelijk, in sfeer en verhaal gevarieerd, complex en zich in thema herhalend. De rijksweg is ingevoegd in het ruimtelijk patroon.
- Landelijk gebied: grootschalig zowel in openheid als massief, rustig en duidelijk, zakelijk en ruim. Gerichtheid en schaal sluiten goed aan bij het gestrekte tracé van de A6.

Deze uitgangspunten zijn vervolgens in detail uitgewerkt. Zo moet de entree van de A6 open zijn om uitzicht te geven over het polderlandschap en is zicht op het Kromslootpark beeldbepalend als je daar langs rijdt.

Ter hoogte van Almere Buiten ontstaat aan de ene kant zicht op dit stadsdeel en aan de andere kant zicht op de open ruimte van het landbouwlandschap. De boomintensiteit neemt dan nog even toe waardoor de automobilist zich gewaar wordt van een naderende afslag. Daarna opent het landschap zich ter hoogte van de Oostvaardersplassen en het 'centrale middengebied' van Zuidelijk Flevoland.

Voor het Landschapsplan A6 noemen we twee personen die een belangrijke rol hebben gespeeld, landschapsarchitect Jan Wouter Bruggenkamp en verkeerskundige John Vonk, ook omdat hun voorgaande klus een ander landschapsplan betrof, dat van de westelijke tak van de SAW 1 West, bij ons bekend als Hoge Ring. [2]

De meeste automobilisten op de Hoge Ring beleven het ontwerp voor deze weg waarschijnlijk onbewust, hoewel juist geprobeerd wordt interactie tot stand te brengen tussen weggebruiker en omgeving, om aandacht en reactie te stimuleren.

Een studie naar het landschapsbeeld in relatie tot de Hoge Ring, 1977

Het resultaat is een buitengewoon overzichtelijke route. Wegkruisingen zijn van ver zichtbaar evenals het eventuele aankomende kruisende verkeer.

Het zicht op het landschap is wisselend. Er is uitzicht over de Noorderplassen en er zijn inkijken in het Pam-pushout vanaf verschillende hoogten. Aan de andere kant toont zich, meestal achter bomen, het stedelijke gebied van Almere Stad.

Een weg verbindt maar geeft ook altijd scheiding in het gebied waar ze doorloopt. De Hoge Ring speelt daar op in.

Waar de weg de hoogte in gaat, liggen comfortabele kruisingen die interactie aan weerszijden van de weg mogelijk maakt. Een lage ligging belemmert juist ontwikkelingen.

Zowel A6 als Hoge Ring is inmiddels flink op de schop genomen maar de oorspronkelijke uitgangspunten zijn nog goed herkenbaar.

[1] 'Landschapsplan A6. Criteria, toetsing, aanbevelingen', mei 1979

[2] Landschapsplan Stadsautoweg 1 West, J.W.C. Bruggenkamp, mei 1978

Herbert Koster Bomen

Haven, Vroege Vogelbos, Farflerpad

1991

Taxus

Taxus baccata

52.34986, 5.21180

Twee verhalen

De taxus is zijn boom. Rondom de IVN Bostuin heeft Herbert Koster taxusbomen geadopteerd, bijgeplant en

hij onderhoudt ze. Er staan ongeveer twintig taxussen in de directe nabijheid van de IVN Bostuin. Ze behoren niet tot het officiële assortiment van, toen nog, het Begimbos.

Ze zijn begin jaren negentig van de vorige eeuw geplant. Daarover gaat het tweede deel van het verhaal.

Eerst de taxus van Koster, als vrijwilliger actief in het beheer van Almeers groen, onder andere in het Vroege Vogelbos en de IVN Bostuin.

Als onderdeel daarvan heeft hij een jaar of acht geleden vijf taxussen bijgeplant, net buiten de IVN Bostuin en evenwijdig aan de haag van de tuin. Eén taxus staat in de bostuin; een gerooid exemplaar dat langs de weg was achtergelaten. In de bostuin heeft deze taxus het nu naar zijn zin.

Het is vooral het imposante uiterlijk in combinatie met de hoge leeftijd die de taxus voor hem bijzonder maakt. In Almere moeten deze wederwaardigheden nog even op zich laten wachten. Daarom reist hij wel eens af naar Engeland, om daar duizend jaar oude taxussen te bezoeken.

Koster: "De Almeerse taxussen zijn jonge veelbelovende exemplaren die hopelijk kunnen uitgroeien tot mooie, grote en imponerende bomen. Al tien jaar lang volg ik ze en af en toe laat ik een concurrerende boom weghalen, zodat de taxussen mooi uit kunnen groeien. Dit zijn bomen die ik heel erg waardeer en die ik eigenlijk beter beleefbaar wil maken door er een keer een pad tussen aan te leggen."

De soort heeft een oude geschiedenis. De taxus is één van de drie naaldhoutsoorten, naast jeneverbes, pijnboom of grove den, die van oorsprong voorkomen in Nederland.

Het oudste, bekende gebruiksvoorwerp van taxushout, een speer, is honderdvijftigduizend jaar oud. De taxus zelf en ook het hout van de taxus is rijk aan verhalen. Hij heeft, net als een aantal andere boomsoorten, een grote rol gespeeld in de geschiedenis van de mens. Al vanaf de Kelten, Germanen en Galliërs bestaan er mythen, sagen en sprookjes rondom de taxus en speelt de boom een rol in het volksgeloof en volksgebruiken.

Maar anno nu komt de inheemse taxus (*Taxus baccata*) nauwelijks meer in het landschap voor. [1] Daar kun je symboliek aan toekennen: het is een traag groeiende boom die zeer oud kan worden en dat lijkt niet meer te passen in de wijze waarop de moderne mens de aarde bewoont.

De realiteit is dat het taaie hout geschikt is voor speren,

pijl en boog en bouwhout. Dat, en het gegeven dat hij te boek staat als giftig, heeft hem de afgelopen eeuwen overgeleverd aan overvloedige kap.

Vroege Vogelbos

De taxussen zijn geplant in het jaar 1991 bij de aanleg van het Vroege Vogelbos, een cadeau van de Bomenstichting ter gelegenheid van het tienjarige bestaan van het radioprogramma Vroege Vogels.

Deze koppeling met dit populaire programma heeft het bos trouwens gered toen er een plan was om bij de verbreding van de A6 een afslag langs/door het bos aan te leggen.

Een telefoontje van de redactie van Vroege Vogels met de toenmalige wethouder Adri Duivesteijn was voldoende om het gevaar af te wenden. De afslag naar Almere Haven gaat er nu met een grote boog omheen.

Het ontwerp voor de herinrichting van het bos is van genootschapslid Martin Looije, toen landschapsarchitect bij de gemeente Almere.

De taxus is aangeplant als zoomplant langs de paden en doet het erg goed op de kalk- en voedselrijke kleigrond en in de schaduw.

[1] Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed: 'Atlas van het landschappelijk groen erfgoed van Nederland', 2020

Linden uit Buitenveldert

Diverse lindensoorten
1988

Linden uit Buitenveldert

In Almere staan linden afkomstig uit Buitenveldert. De aanleg van een trambaan en de noodzakelijke dunning maakten het nodig dat in het Amsterdamse stadsdeel Buitenveldert linden van ongeveer 35 jaar oud zouden verdwijnen.

Vroege Vogelbos: linden bij de vijver, in dit geval de Tilia europaea 'Euchlora', krimlinde.

Bomen kappen in stedelijke gebieden is een gevoelige zaak en daarom werd besloten een deel van de linden elders te herplanten.

Een kostbare operatie. Ook Almere kreeg, als geschenk, een aantal linden. De herplant vond plaats tijdens het plantseizoen 1988/1989.

De locaties zijn het Vroege Vogelbos, Bouwraai Muziekwijk, Haydn Plantsoen en hoek Stedendreef/César Franckweg.

Klein Duimpje in 2013

Klein Duimpje

Buitengebied, Kloosterbos

24 mei 2012

Moerascipres

Taxodium distichum

52.330912, 5.264672

Wie vol houdt...

Klein Duimpje heeft dankzij een aanhoudende inwoner een plek gekregen waar ooit zijn voorganger stond.

Almere telde vroeger tien boerenbedrijven. Inmiddels zijn de meeste verdwenen in verband met de stadsuitbreiding. Vier stonden er langs de Meesweg in wat nu Overgooi heet, een woonwijk oostelijk van Almere Haven.

De Almeerder Jeannet Prehn fietst vaak in dit gebied. Toen duidelijk werd dat de boerenbedrijven zouden verdwijnen, om plaats te maken voor woningen, kwam ze op het idee om een inmiddels fors uitgegroeide boom, een Metasequoia, te behouden. De boom stond in een tuin van een boerderij die al was gesloopt.

Ze vond het een erg mooie boom; het zou zonde zijn als deze bij de bouwwerkzaamheden ook zou verdwijnen. En, Almere kon wel bijzondere plekken en herinneringen aan een vroegere periode gebruiken. Het idee werd verwoord in een brief aan de burgemeester. Dat was in november 2007. Er kwam vlot een reactie.

Bij de gemeente zagen ze het idee helemaal zitten om de watercipres, zoals de boom in het Nederlands heet, te behouden. De boom zou 'in de planvorming worden meegenomen en een tweede leven krijgen', schreef de gemeente en er was waardering voor het initiatief.

Twee weken na de ontvangst van de brief bleken de sloopmachines de goede voornemens voor te zijn geweest. De eens zo mooie en imposante Metasequoia was geveld.

Toen de eerste boosheid was weggeëbd vatte Jeannet de moed op om opnieuw een brief te schrijven.

Er kwam weer een snelle reactie, met een excuus en uitleg waarom het was misgegaan. Maar het idee bleef overeind.

Jeannet zou uitgenodigd worden om op de kwekerij een boom uit te zoeken en deze zou na het uit te voeren grondwerk in 2008 samen met haar worden geplant.

Maar toen was er elke keer sprake van uitstel. De ene keer om dit en de andere keer om dat.

Ze hield vol, minstens twee keer per jaar werd contact gezocht met de gemeente via de e-mail en de telefoon. Zelfs Jan des Bouvrie werd, bij een toevallige ontmoeting in het Arsenaal in Naarden, aangesproken. Want ze wist dat hij met de inrichting van het gebied bezig was en een lange rij bijzondere bomen wilde planten bestaande uit Metasequoia's. Des Bouvrie vond het ook een goed idee.

Begin december 2011 werd opnieuw contact gezocht met de gemeente. Toen bleken de bomen al besteld te zijn. Dat was een teleurstelling. Het had haar juist zo

leuk geleken een kwekerij te bezoeken en een boom uit te zoeken, zeker nadat ze de gemeente duidelijk had gemaakt dat er een boom van het formaat geplant moest worden dat was vernietigd bij de sloop.

Het streven van Jeannet Prehn voor het behoud of althans de nieuwe aanplant van een bijzondere boom is bij sommigen niet onbekend gebleven. Bij het groenbedrijf Boogaart Almere, die werkzaam is in het gebied, Stad & Natuur Almere en bij het Genootschap Het Levende Huis.

Zij hebben alsnog het initiatief genomen om de boom te planten en te laten 'onthullen' door Jeannet. Van een bezoek aan de kwekerij is het bij deze boom helaas niet gekomen en het is ook geen Metasequoia geworden maar een Taxodium distichum, of in het Nederlands, een moerascipres.

De moerascipres is in maart 2012 geplant in de berm van de Maatweg, tegenover het nog enige overgebleven boerenwoonhuis in Overgooi en bijna op de plaats waar de Metasequoia ooit heeft gestaan. Aan de andere kant van het water staat de in hetzelfde jaar aangeplante lange rij Taxodiums.

Deze boom herinnert aan wat hier vroeger was. Hij laat ook zien dat je met doorzettingsvermogen kunt winnen, ook al lijkt succes bij de strijd tussen klein en groot schier onmogelijk.

Bij het genootschap bedacht men daarom een naam voor deze boom, om alle symboliek makkelijker te kunnen onthouden. Het is een naam die bij uitstek het symbool is voor klein en groot: 'Klein Duimpje'.

December 2012

Allerdiksteboom

Haven, Schoolwerf

1977

Grauwe abeel

Populus canescens

52.33826, 5.224337

Dikste boom van Almere

De Allerdiksteboom is in 2004 'ontdekt'.

Tot aan dat jaar gold een wilg in de Lepelaarplassen als de dikste boom van Almere.

De omtrek van de grauwe abeel bedroeg in 2004 450

centimeter, 75 centimeter meer dan de wilg. Bij de laatste meting, op 28 augustus 2021, bedroeg de omtrek van de abeel 611 centimeter.

De boom snoept van een lekkend riool. Dat is bevestigd door omwonenden, die daarover hebben gesproken met rioolwerkers.

Hij is nadrukkelijk aanwezig. Het wortelstelsel duikt op in de kruipruimten onder de nabijgelegen woningen en is ook in achtertuinen gesignaleerd.

Hij heeft een bijzondere vorm. Mogelijk is de Allerdiksteboom ooit 'afgemaaid' en daarna weer uitgelopen.

Inhoud alfabetisch

- Achtenveertigmiljoensteboom 59
Adriaan van der Zwan Boom 56
Afscheid 63
Allerdiksteboom 101
Anne Frank Boom 85
Appelhoutenmannen 36
Arboreta 33
Bankboom 39
Beatrixlinde 18
Beginboom 8
Ben te Raa Boom 83
Berk van het Bivak 22
Bert Gijsberts Boom 53
Beuys 81
Bliksemboom 30
Bomenstad 80
Bomenstichting 48
Boomstobben 36
Booteiken 28
Bos der Onverzettelijken 84
Bosrandboom 49
Bouwmeesterlinde 67
Conflict over de snelweg 11
Dagbladvanalmereboom 42
De geschiedenis van Fz77 9
De vier rode beuken bij de sluis 89
Dijkwandeling 37
Drie Generaties Boom 25
Ed en Edje 40
Eerste aanplant 17
Eerste stadsgroen 24
Eos 37
Etangelinde 51
Frank Nederhoed Boom 72
Gemeenteboom 50
Hans Warrink Boom I en II 78
Heleen Visserboom 54
Henk en Herman Bomen 52
Henk Smeeman Boom 77
Herbert Koster Bomen 96
Herman Navis Eikenlaan 91
Herplant 86
Houten Ekster 73
Inleiding 6
In de luwte 15
IVN-Bomentuin 61
Kastanje Spitsbergen 49
Kastanjehof 79
Kathedraal 74
Kees Hund Labyrint 38
Kindergemeenteraad 48
Klein Duimpje 99
Knotwilgen 55
Koeienweide 44
Kroningsboom 87
Kroningsboom Almere Haven 93
Kwintet 73
Lease Plan Bos 88
Levend Huis Almere Haven 26
Linden uit Buitenveldert 98
Luierpark 60
Mandelaboom 87
Met de wind 65
Mijmereik 29
Milieuraad Boom 62
Noten 47
Omgekeerdeik 76
Oostvaardersdiepwilg 64
Opalboom 43
Plinius de Oudere Boom 35
Poortwachter 23
Regenboogbuurt 68
Rekwisiet 41
Ribbeling 71
Romeins Amfitheater 46
Schoolbomen 67
Septet 70
Steentijdhuis 34
Successor 21
Tiny Forest 90
To Mati 75
Urban Climate Arboreta 32
Vijftienstammenlinde 72
Voorheen Dikste Populier 31
Weerwater 12
Weglandschap 94
Zaadgaardeiken 92
Zevenkommavijfmiljoensteboom 58

Foto's

HK: Herbert Koster, BtR: Ben te Raa, HW: Hans Warrink,
l: links, r: rechts, b: boven, o: onder .

Omslag voorkant BtR 2021, omslag achterkant BtR 2011, 4 HK 2021, 7 HW, 10 BtR 2015, 11 RIJP 1972, 13 BtR 2012, 14 BtR 2028, 15 BtR 2013, 16 BtR 2021, 17 BtR 2003, 18 Jos Jongerius 1981, 19 l RIJP 1981, 19 r Rinus Hofs 1993, 20 b BtR 2013, 20 o BtR 2005, 21 BtR 2021, 22 BtR 2021, 23 BtR 2022, 24 BtR 2022, 25 BtR 2013, 26 BtR 2004, 27 collectie Anne Miecke Backer 1983, 28 BtR 2021, 29 HW 2022, 30 BtR 2021, 31 BtR 2021, 32 BtR 2021, 33 BtR 2021, 35 BtR 2013, 36 l BtR 2012, 36 r BtR 2012, 37 l BtR 2022, 37 r BtR 2022, 38 HK 2021, 39 BtR 2012, 40 HK 2021, 41 BtR 2012, 42 BtR 2010, 43 BtR 2012, 44 BtR 2021, 46 BtR 2013, 47 BtR 2022, 48 l HK 2021, 48 r HK 2021, 49 l BtR 2012, 49 r BtR 2012, 50 Wim Salis 2001, 51 BtR 2008, 52 BtR 2021, 53 HK 2021, 54 HK 2021, 55 BtR 2022, 56 BtR 2012, 58 HK 2021, 59 RIJP 1977, 60 BtR 2021, 61 BtR 2010, 62 BtR 2021, 63 BtR 2022, 64 BtR 2021, 65 BtR 2022, 67 l BtR 2022, 67 r BtR 2022, 68 BtR 2021, 68 BtR 2022, 70 BtR 2021, 71 HK 2021, 72 l BtR 2012, 72 r BtR 2013, 73 l BtR 2022, 73 r HK 2021, 74 BtR 2010, 75 Max Dereta/Marcel van Kampen 1992, 76 BtR 2021, 77 Hk 2021, 78 HK 2021, 79 HK 2021, 80 BtR 2021, 81 BtR 2021, 83 BtR 2021, 84 BtR 2021, 85 l BtR 2021, 85 r BtR 2021, 86 HK 2021, 87 l BtR 2012, 87 r HK 2022, 88 BtR 2022, 89 BtR 2022, 90 HK 2017, 91 BtR 2022, 92 BtR 2022, 93 r BtR 2022, 93 r BtR 2022, 96 HK 2022, 98 BtR 2022, 99 BtR 2013, 101 BtR 2012.

Colofon

'Boomverhalen, een kleine geschiedenis van Almere',
vierde editie 2022

Uitgave: Ben te Raa in samenwerking met Stichting
Genootschap Het Levende Huis
Samenstelling: Genootschap Het Levende Huis
Tekst: Ben te Raa

ISBN/EAN 978-90-821234-1-8

Genootschap Het Levende Huis

Gerben de Boer, Bert Gijsberts, Martin Looije, Herbert
Koster (penningmeester), Rinus Hofs (secretaris), Peter
Lommerse (voorzitter), Herman Navis, Ben te Raa, Hans
Warrink en Adriaan van der Zwan.

www.boomverhalen.nl

